

Magyar cirkusz

Változatok egy nyaktörő mutatójára

A magyar gazdasági és politikai helyzet elemzése és értékelése

2012. I. negyedév

Készítette: Kéri László és Petschnig Mária Zita

Budapest, 2012. április 14.

TARTALOM

Egy rövid bevezető.....	3
1. Gazdasági eredmények.....	5
1.1. A növekedés dinamizálódásának látszata.....	5
1.2. A munkaerő-piaci tendenciák javulásának látszata.....	8
1.3. Pürrhoszi győzelem az infláció mérséklődésében.....	9
1.4. Látszólagos államháztartási egyenlegjavulás.....	10
1.5. A külső egyensúlyjavulás háttere.....	14
1.6. A külföldi tőke mozgások furcsaságai.....	15
1.7. Az „államadósság elleni harc” sikertelensége.....	18
2. Túlzott deficiteljárás (EDP) Magyarország ellen.....	18
3. Az IMF-EU-tárgyalások fordulói és alakító körülményei.....	22
4. A történések politikai mozzanatai és háttere.....	31
4.1. Január elejének eseményei.....	33
4.2. Az Eu Bizottság lépései január 11-én.....	34
4.3. Történések január 17-24 között.....	38
4.4. Színre lép a Velencei Bizottság.....	41
4.5. Nyilvános meghallgatás – magyar résztvevőkkel.....	42
4.6. Strasbourgi határozat Magyarország helyzetéről.....	43
4.7. Felgyorsulnak az események, futószalagon születnek az elmarasztaló döntések.....	44
4.8. Epilógus.....	47
5. Tágabb keretek között – kísérlet egy összegzésre.....	48

Egy rövid bevezető

A legtöbbször versekből, ritkábban pedig prózai szövegekből vett idézetekkel szoktuk negyedéves elemzéseinek kezdeni. Ám 2012 első hónapjainak legkifejezőbb mottóit a képek adhatják. A HVG híresen ironikus, több mint harminc éve megszokott címlapjai mindennél tömörebb, plasztikusabb kifejezései voltak annak a közéleti rémálomnak, zűrzavarnak, elhatalmasodó káosznak, amelynek elszenvedőiként a magyar állampolgárok többsége hónapokon át kénytelen volt tehetetlenül kapkodni a fejét.

Ha egyetlen képpel kellene a január-április közötti három hónapot illusztrálnunk, akkor a március 21-ei címlapot választanánk. *Magyar cirkusz* - címmel ezen egy olyan légtornász-mutatvány jelenete látható, amelyen a fentről segítő kezet nyújtó uniós fogadókésztségnek az alulról érkező és - segítség híján pillanatokon belül a mélybe zuhanó – önérzetes magyar fél beint... ahelyett, hogy a megmentő fogás után nyúlna... Nincs az a hosszadalmas és körültekintő elemzés, amely többet tudott volna elmondani mindazon tévutakról, megtévesztő kormányzati akciókról, a zavaros kettős beszédek károkozásairól, mint ez a *képtelen kép...* Az idei év első hónapjai valóban ennek a nyaktörő, átlátszó és teljesen kontraproduktív mutatványnak az újbóli és újbóli előadásából álltak össze.

<http://hvg.hu/cover?x=36&y=10&is=2012.12>

Ha két képet választhatunk, akkor a második illusztrációnk a március 28-ai lapszám címlapja lenne. *Talpon marad?* – címmel a - némelyekben balkáni dobbantós végét megidéző - kör közepén álldogál a magányos Schmitt Pál. Láthatóan cselekvésképtelenségre kárhozthatva, további sorsának alakulására neki már nem sok befolyása lehet. Megint azt mondhatjuk: ez a fénykép tökéletes foglalatja annak a szomorú közéleti komédiának, amely a január 11. és április 2. közötti szűk negyedévben a köztársasági elnöki pozíció lejáratódásával, nevetségessé válásával telt el. <http://hvg.hu/cover?x=17&y=11&is=2012.13>

Ha három képet választhatnánk, akkor a február 8-ai címlap is érdemelne kitüntetett figyelmet. *Lúz-Air*–címmel egy repülőgép turbómotora által keltett szélviharban számolatlan repülnek a szélben végtelen mennyiségű papírpénz-tömegek... Senkinek nem kellett ezt a képet hosszas kommentárokkal ellátni, hiszen ekkorra már mindenki tudhatta, hogy nincs és nem is volt az a pénz, amivel a nemzeti légitársaságot meg lehetett volna menteni régóta esedékes csődbe meneteltől. (S hogy a MALÉV csődje mögötti gazdasági folyamatok

komolyságáról bővebb fogalmunk lehessen: voltak az első hónapokban még olyan címlapok is, amelyek a hazai egészségügy, illetőleg a MÁV várható tönkremenetelének esélyeivel foglalatostkodtak.) <http://hvg.hu/cover?x=33&y=11&is=2012.06>

S ha még egy negyedik címlap is elfér képzeletbeli mottónk tablóján, akkor az idei év legelső számának fotóját illesztjük ide, mivelhogy az hajszálpontos illusztrációja mindazon politikai keretjátékoknak, amelyek között az említett tragikomikus fejlemények végbementek. A január 4-ei első címlapon filmszakadás látható: a Magyar Köztársaság c. film szalagja hirtelen elszakad, de úgy, hogy a Vége - felírat még éppen elolvasható... Viszont senki sem tudhatja, hogy mi lesz a folytatás. A korabeli lapolvasónak nem volt szüksége arra, hogy a megfejtés érdekében elolvassa a szám vezető anyagát, mert tudta, január elsejétől életbe lépett az az új alaptörvény, amely nem tartotta lényegesnek megőrizni Magyarország addigi államformájának minősítését. <http://hvg.hu/cover?x=46&y=8&is=2012.01>

X - X - X - X - X - X - X - X - X - X - X

Magyarország 2012 első hónapjaiban a fönti mottókban megörökített tarkaságnál is zavarosabb összképet mutatott. Mindazok az érdeklődő külföldiek, akiket munkájuk, sorsuk bal- és jó szerencsájük ezekben a hónapokban sodort hazánk földjére, nem kis döbbenettel faggatták ismerőseiket afelől, hogy mitől ilyen ez az ország...? Mitől lett ilyen ez az ország?

Közülük nem kevesen a március 15-ei ünnepek idejére érkeztek, s elképedve nézegethették, hogy ebben az országban még egy – amúgy: konszenzusnak örvendő – nemzeti ünnepet is hányféleképpen lehet megtartani. Délelőtt a város megszokott helyszínein lezajlottak a hivatalos megemlékezések. Ez, mondjuk, szokványos megoldásnak tartható. Az már kevésbé, hogy a miniszterelnök ezen túl, délutánra a főváros szívében még egyszer összetereli a híveit, és nem kis számú külföldi szimpatizánstól körülvelt szónoklatával elmondja az ellenkezőjét mindannak, amit a korábbi két hónapban a nemzetközi fórumokon hangoztatott.

Az elmúlt hónapokban megerősödött civil szervezetek nem közösködtek pártokkal, ők is a város egyik középponti helyszínére mozgósították szimpatizánsaikat és fejezték ki nemtetszésüket az aktuális hatalom gyakorlatával szemben. A legnagyobb ellenzéki párt pedig aktivistáival elment abba a városba, amely egyfelől a magyar ezeréves államiság szimbolikus helyszíne, másfelől viszont aktuálisan a kormányzó erők önkormányzati kudarcainak

legismertebb és legkirívóbb városa. A másik ellenzéki párt ugyanekkor megpróbálta az ünnepet összekötni az általa kezdeményezett népszavazási kampány támogatásával. A parlament legradikálisabb képződménye pedig forradalmat imitált egy közkedvelt köztéren. Valamennyikön túltettek azok a szélsőséges csoportok, amelyek – mintha csak az aznapi kormányfői beszéd függetlenségi hevületét szerették volna azonnal készpénzre váltani – megrohamozták a nemzetközi tőke leggyűlöletesebb intézményének BankCenter-béli irodáját... Ezáltal persze azt is biztosítván, hogy – Magyarország újfent vezető hír lehessen a legfontosabb országok esti televíziós tudósításaiban...

Egy-egy mondatban emlékeztünk meg csupán az idei március 15-e megünneplésének „sokszínűségéről”, de ennyi is elegendő annak dokumentálására, hogy eltöprengjünk néhány alapkérdésen. Mi tüzelheti az embereket olyannyira, hogy egyidejűleg ennyiféle politikai törekvésnek legyenek aktív támogatói? Van-e bármiféle megfogható, azonosítható szerkezet a tarkaság mögött? Miféle gazdasági/társadalmi/politikai és kulturális folyamatok lehetnek eme diffúz mozgások mögött? S ha ezeket még képesek lennénk egyenként azonosítani, akkor vajon lehetséges-e az egyes részrendszereket összekötő kapcsolatokat is felismerni? Avagy, éppen ellenkezőleg: nem is léteznek ilyen összefüggések... E tarkaságnak valószínűleg az lehetne a legkézenfekvőbb magyarázata, hogy a jelenkori magyar társadalom mind a négy – említett - alapvető részrendszerében a szétesés felé tart?

A teljes körű válaszok megformálásához valóban arra lenne szükség, hogy mind a gazdasági, mind a politikai, valamint a kulturális és a társadalmi strukturális viszonyokat behatóbban, külön-külön elemezzük, s aztán e rész-megfigyeléseket egymásra vonatkoztassuk. Ez a munka meghaladná részben a felkészültségünket, részben szétfeszítené az adott kifejtési kereteket. Ezért, ezúttal is, most is maradunk a már megszokott megoldásnál: mindenekelőtt a gazdasági, és a politikai/hatalmi viszonyokat igyekszünk áttekinteni. Nem lesz könnyű dolgunk. Sőt, egyenesen azt állítjuk, hogy a több éve gyakorolt negyedévenként áttekintéseink sorában talán ez lesz a legnehezebben megírható. Olyannyira ellentmondásos helyzeteket kell diagnosztizálnunk, amelyek még a mi – több évtizedes – elemzői praxisunkban is páratlannak minősíthetők. A könnyebb bemutatás és érthetőbb elemzések kedvéért bizonyos –kulcsfontosságúnak tartható – eseményekről kétszer is meg kell emlékeznünk. Egyszer a gazdasági folyamatok, egyszer pedig a politikai szféra szempontjai alapján. Több esetben ugyanis ma még nem világos, hogy az adott eseménynek mely vonatkozása volt/lehetett inkább sorsdöntő jelentőségű.

1. Gazdasági eredmények

2012 első negyedévében publikálásra kerültek az előző év gazdasági eredményei, amelyek alapján összefoglalót készítettünk a magyar gazdaság helyzetéről. Ezzel pótolni kívánjuk azt, ami Orbán Viktor ország-értékeléséből kimaradt. Ha elemzésünk cáfolja a kabinet olyan sommás értékeléseit, mint amelyet például ez év januárban Szijjártó Péter, a miniszterelnök szóvivője megfogalmazott: „A számok önmagukért beszélnek, sikeres a kormány és sikeres a kormánypolitika.” (Népszabadság, jan. 27.), vagy amit Selmeczi Gabriella a maga egyszerűségében néhány nappal később előadott: „A nemzeti együttműködés rendszere stabilitást hozott Magyarországnak.” (Népszabadság, jan. 30.) – akkor nem bennünk, és nem a tényekben, a számokban lesz feltételezhetően a hiba.

A 2011-es esztendő a Fidesz-vezette kormány első teljes éve volt, amikor akadálytalanul bontakozhatott ki minden kormányzati elképzelés, az ellensúlyokat ugyanis - az MNB kivételével - sikerült rendre kiiktatni. A továbbiakban a legfontosabb makrogazdasági mutatókat vesszük sorra, amelyekről sommásan értékelve azt állítjuk, hogy azok gyorsan porladó látszateredmények.

1. 1. A növekedés dinamizálódásának látszata

2011-ben a bruttó hazai termék 1,7 százalékkal emelkedett, formálisan nagyobb ütemben, mint 2010-ben, amikor az csak 1,3 százalékos bővülést jelzett, nemzetközi összehasonlításban pedig szembe ment a világtendenciának, ami a fő régiókban – az USA kivételével – a konjunktúra lanyhulását mutatta. E látszólagos sikerrel szemben a következő megállapításokat kell tennünk:

- Az elmúlt év termelési többletéhez a hazai gazdaságpolitikának csak negatív hozzájárulása volt. A dinamika ugyanis egyfelől a külső piacok húzóhatásának, másfelől a viszonylag kedvező időjárásnak volt köszönhető. A mezőgazdaságban nem születtek kiugró teljesítmények, csak az előző évek nagyon gyenge terméseredményeihez képest mutatkozott ezúttal átlagos termésátlag. Az időjárástól független, állattenyésztési ágazat bruttó kibocsátása stagnált. Ha az agrárium GDP-jét kiszűrjük a 2010. és a 2011. évi eredményekből is, akkor azt kapjuk, hogy 2010-ben 2 százalékkal, 2011-ben pedig csak 0,7 százalékkal nőtt a bruttó hazai termék.

- Minthogy a beruházások utoljára 2005-ben nőttek érzékelhető mértékben, az azóta bekövetkezett 18 százalékos zuhanás meggyengítette a potenciális növekedési rátát, amit még 2008-ban is 3 százalék körülire lehetett tenni. A 2011. évi 4,5 százalékos beruházás-esés nyomán ez a mérték 1 százalékra zsugorodott. A magyar gazdaság tehát egy lefelé tartó „növekedési” pályán van, aminek iránya 2012-ben a recesszió. A beruházási alapokat 2011-ben sem sikerült megerősíteni, a beruházási ráta olyan mélyre süllyedt, mint amire nem volt példa a rendszerváltás utáni legválságosabb években sem (15,3%). Az állóeszköz-fejlesztések hatodik éve folytatódó visszaesésében vaskosan benne volt az Orbán-kormány nem szokványos gazdaságpolitikája, amelynek következményeire láthatóan a kabinet sem készült fel, mert még 2011 áprilisában is 5,7 százalékos beruházási fellendülést várt. (Széll Kálmán terv konzervatív változata.)

- Az 1,7 százalékos növekedés abból a szempontból is gyenge volt, hogy ezzel csak a 2005. évi teljesítményt tudtuk elérni. Az unióban, az eurózónában és a visegrádi országokban már rendre mind meghaladták a válság kitörése előtti évek (2007-2008) GDP-termelését. Relatív lemaradásunk jelzi, hogy az egy főre jutó GDP alapján tavaly is nőtt a távolságunk a felzárkózási célpontnak tekintett Németországtól, Ausztriától, és a visegrádi országoktól is. Pontosabban 2012-ben e mutató tekintetében az utolsó helyre kerültünk, Lengyelország is megelőzött bennünket. Romániában és Bulgáriában nagyobb volt a GDP növekménye, mint nálunk, nem beszélve a balti államokról.

- A jelzett teljesítmény ráadásul úgy jött össze, hogy a gazdaságpolitika mindhárom területe kiengedő jellegű volt. Az államháztartásban minden látszattal ellentétben jelentős lazítás zajlott le. A költségvetés kiengedő volt a vállalkozások és a háztartások felé is. Az előbbiek a nem várt áfa-visszatérítés előnyeit, a 10 százalékra csökkentett (értékhatárig) társasági adó jövedelemtöbbletét élvezhették, a lakosság pedig a személyi jövedelemadó-rendszer átalakításával nyert 400 milliárd forintos többletet, és az államosított magánnyugdíjpénztári megtakarítások reálhozamának (230 milliárd forint) kifizetését. A monetáris politika nem volt megszorító jellegű, csak az év végén – a pénz- és tőkepiaci turbulenciák felerősödésekor – emelték a kamatlábat. A jövedelempolitika pedig – mint jeleztük, nagyobb reáljövedelem-képződést tett lehetővé, mint az előző évben. A reálbérek 2,4 százalékkal emelkedtek; a KSH számításai szerint, amelyben a gyerekkedvezmények hatását is figyelembe veszik, a reáljövedelmek 5,8 százalékkal haladták meg az előző évit, az egy gyerekeseknél 6,4, a két gyerekeseknél 12, a három és többgyerekeseknél 19 százalékkal.

A laza, jövedelemkiengedő gazdaságpolitika ellenére a vállalkozások nettó megtakarítók voltak a bankrendszerrel szemben, a háztartások fogyasztása pedig stagnált, vagyis a fellazításnak növekedési hozama nem volt, csak pályarongáló hatása az államháztartásban, aminek a következményeit 2012-ben kell lenyelnünk. A 2002-2003-ban bekövetkezett 13, illetve 9 százalékos reálbér-emelkedéskor a háztartások fogyasztása 7,8 – 8 százalékkal emelkedett, a laza bérpolitikának - legalább időlegesen - volt növekedési hozama.

1.2. A munkaerő-piaci tendenciák javulásának látszata

2011 átlagában a KSH kikérdezésen alapuló munkaerő-felmérése szerint a foglalkoztatottak száma 31 ezer fővel, 0,8 százalékkal nőtt, ami eredménynek tekinthető a válságévekben bekövetkezett csökkenéshez és a 2010. évi stagnáláshoz képest is. A munkanélküliség rátája pedig 11,2 százalékról 11 százalékra csökkent. Az eredmény látszólagosságát a következő tények támasztják alá.

- A pontosabb, megbízhatóbb adatokat tartalmazó munkaügyi statisztika szerint a foglalkoztatottak száma 2011. év átlagában 0,4 százalékkal, 10 ezer fővel csökkent. A csökkenés elsősorban annak volt betudható, hogy a közmunkában dolgozók száma mérséklődött, mert a Bajnai-kormány által kialakított közmunkaprogramok kereteinek felrúgása után a nemzeti jellegűre festettet gyengébben sikerült teljesíteni. A versenyszférában is hónapról hónapra romlott a helyzet, az év végén már itt is visszaesést mértek. S ez a tendencia folytatódott 2012 elején is, amikor januárban a létszámfogyás 1,5 százalékos volt a nemzetgazdaság szintjén, 39 ezer fő (a versenyszektorban 1,7 százalékos, 31 ezer fő).

- A munkaerő-felmérés szerinti létszámszaporulat kizárólag a részmunkaidőben foglalkoztatottak számának emelkedése következtében állt elő. A teljes munkaidősök száma 7,8 ezerrel csökkent, a részmunkaidősöké 38,5 ezer fővel gyarapodott. A részmunkaidős foglalkoztatás tehát nem mellé nőtt, hanem a helyébe a teljes munkaidősökének.

- A 2011 átlagában mért 3.812 ezer fő munkát találó száma még mindig 67,2 ezer fővel kevesebb volt, mint a válság kitörésének évében, 2008-ban, a megelőző évtől pedig 114,2 ezer fővel maradt el.

- A munkanélküliség rátájának 0,2 százalékpontos mérséklődése azt jelentette, hogy mindössze 7 ezerrel kevesebben voltak 2011-ben a munkát nem találók a 2010. évihez képest.

A nemzeti foglalkoztatási hivataloknál regisztráltak száma ugyanakkor változatlan maradt, 583 ezer főt tett ki. 2008-höz képest mindkét mutató szerint kb. 140 ezer fős volt az állásnélküliek létszámszaporulata.

- Az inaktívakon belül a munkát keresők száma 392 ezer főre nőtt (10 százalékkal), s velük együtt az összes munkára váró száma 29 ezer fővel gyarapodott (859,8 ezer főre) 2011-ben.

- A munkanélküliség szempontjából tovább nőttek a térségi differenciák. A munkanélküliség ugyanis csak az alacsonyabb rátájú körzetekben csökkent, a hagyományosan magas rátájú régiókban, így Észak-Magyarországon, Dél-Dunántúlon és Észak-Alföldön emelkedett.

- Valamelyest ugyan mérséklődött a tartósan munkát nem találók (1 év fölött) aránya a munkanélkülieken belül – feltételezhetően, mert ráuntak a munkakeresésre, és így kiestek a statisztikából -, határozottan nőtt viszont a három hónapnál rövidebb ideje munka nélkül lévőké. Ez utóbbi arra utal, hogy a munkanélkülivé válás újabb hulláma indult el az országban.

1. 3. Pürrhoszi győzelem az infláció mérséklődésében

A fogyasztói infláció 2011-ben 1 százalékponttal alacsonyabb lett (3,9%), mint 2010-ben, és az éven belüli árdrágulás is mérséklődött (4,7 százalékról 4,1 százalékra). A dezinflációban két – a kormányzati politikától független körülmény játszott szerepet. Egyfelől, hogy a múlt évi áralakulást már nem terhelték a 2009. évi áfa-emelésből adódó áthúzó hatások, mint a 2010. évit, másfelől a nyár folyamán süllyedő árszint a kedvező időjárás okozta áresésnek volt köszönhető az idényáras termékek körében.

Az idényáras cikkek dezinfláló hatására utal, hogy a maginfláció mindössze 0,2 százalékponttal lett csak alacsonyabb az előző évinél, és az év második felében emelkedő tendenciát jelzett.

Amivel a kormány hozzájárult az infláció második félévi erősödéséhez az részben a rossz gazdaságpolitika miatt is elgyengülő forintárfolyamokban, részben a szeptembertől érvényesített új adó (népegészségügyi termékadó) és a novemberi jövedéki adóemelés kiváltotta árdrágulásban, valamint a már jelzett kiengedő jellegű gazdaságpolitikában volt

tetten érhető. A költségvetési politika a jövedelmek kiengedésével gyengítette az inflációt feltartóztató korlátokat (szja-csökkentés, reálhozamok kifizetése), aminek a monetáris politika nem ment utána, csak az év végén emelte az alapkamatot.

A 2011-ben lejátszódó dezinfláció átmeneti jellege már az év utolsó hónapjaiban is kivehető volt, amikor ismét felfelé vette az infláció trendje az irányt – az előbbi bekezdésben említett okokból. 2012-ben újabb határozott infláció-erősödésnek vagyunk és leszünk tanúi. Januárban a fogyasztói árszint 5,5 százalékkal, februárban 5,9 százalékkal emelkedett, noha az áthúzódó árhatás januárra csak 3,4 százalékos volt. Márciusban az árindex 5,5 százalékra hűlt, kizárólag a magas bázishatás következtében, az előző hónaphoz mért drágulás (0,8 %) ugyanis rendkívül magas volt. Az első negyedévben 5,6 százalékos volt átlagosan az árszint-növekedés, szemben az egy évvel korábbi 4,1 százalékkal.

A szokatlanul erős inflációs évkezdést okát abban a kormányzati politikában találhatjuk meg, amely egyfelől a deficitráta csökkentésére kénytelen figyelni, másfelől az erre és csak erre fókuszáló politikájának nem mellékes mellékhatásaival sikerült a korábbiaknál magasabbra srófolni a piaci szereplők bizalmatlanságát, ami a forintárfolyamok megugrásában jelentkezik, amellett, hogy a hiány mérsékléséhez jelentős arányban nyúlt a kabinet áremelkedésre vezető adóemelésekhez.

Miközben 2012-ben a piaci korlátok még erősebbek lesznek, mint 2011-ben voltak – ceteris paribus – emiatt az inflációnak mérséklődnie kellene, a drágulás üteme prognózisunk szerint 5,8 százalékra emelkedik, kizárólag a kormányzati politika kiváltotta körülmények hatására. Eminens, ma ismert tényezői: áfa-emelés, jövedéki adók sűrített emelése, népegészségügyi adó emelése és kiterjesztése, újabb környezetterhelési adók bevezetése, utazási kedvezmények visszavágása, gyógyszer-támogatások csökkentése, költség-térítéses oktatás kiterjesztése, s ehhez jönnek a válságadók, az árfolyamromlás és bérköltség-nyomás felerősítésének kikényszerítése a vállalkozói szektorban.

1. 4. Látszólagos államháztartási egyenlegjavulás

Az előzetes adatok szerint a kormányzati szektor¹ GDP-hez viszonyított egyenlege 2011-ben 4,3 százalékos aktívumot mutatott, mégpedig az unió normái szerint számítva (ESA-egyenleg). Ezzel az unió éllovasai közé tartoznánk, hiszen az EU-27-ben 4,7 százalékos GDP-arányos hiány mutatkozott.

Tudvalevő azonban, hogy 2011-ben számos olyan államháztartást érintő döntés született, ami egyszeri vagy átmeneti hatásúnak tekinthető, ezért nem vehető számba a fiskális stabilizáció tartós elemeként. Az államháztartásbeli tetemes ESA aktívuma elfedi azt, hogy 2011-ben tkp. romlott a deficitcsökkentő pálya fenntarthatósága, mert a strukturális hiány emelkedett az előző évhez képest. Úgy lett aktívvá az államháztartás mérlege, hogy az államháztartás 1734 md forintos pénzforgalmi egyenlegét korigálni kell az átvett magánnyugdíjpénztári vagyon GFS hiányba még be nem számított részével (2430 md) és a MOL részesedés szerzésével (499 md), s figyelembe vesszünk még egyéb eredményszemléletű korrekciót (35 md forint levonás). Így a kormányzati szektor eredményszemléletű egyenlege 1158 milliárd forintos bevételi többletet tartalmazott, ami a GDP 4,3 százalékát jelentette.

A továbbiakban részleteibe tekintve vizsgáljuk meg a 2011. évi költségvetési eredményt.

1. A pénzforgalmi szemléletű (GFS) hiány az év végén 1734 milliárd forintot tett ki, ami két és félszerese volt az eredetileg elfogadott 678 milliárdos hiánynak, és a GDP 6,2 százalékát jelentette. Ám ha ebből levesszük az egyszeri kiadásokat (1115 md forint), akkor a kapott 619 milliárd forintos hiány azt jelzi, hogy 2011-ben sikerült a tervezett alatt tartani a deficit mértékét. (Az egyszeri kiadási tételek a következők voltak: Mol-részvényvétel - 499 md, áfa-visszatérítés az EU Bíróság döntése alapján - 250 md, MÁV adósságátvállalás - 50 md, MFB tőkeemelés - 120 md, önkormányzatok adósságátvállalása - 196 md, amiket az államosított magánnyugdíjpénztári megtakarításokból fedeztek.) Az Orbán-kormány előszeretettel kommunikálta ezt az adatot, ami a valóban alatta maradt a GDP 3 százalékának.

Ám, ha a GFS egyenleget *nemcsak az egyszeri kiadásokkal, hanem az egyszeri bevételekkel is korigáljuk*, akkor merőben más a kép. Az egyszeri bevételek 817 milliárd

---

¹ A kormányzati szektorhoz a központi költségvetés, a társadalombiztosítás és az elkülönített állami pénzalapok tartoznak, vagyis az önkormányzatok nélküli államháztartást jelenti.

forintot jelentettek (bankadó 187 md, ágazati különadók 172 md, Nyugdíjreform és Államadósság-csökkentő Alapból 459 md – ez utóbbi az anektált magán-nyugdíjpénztári megtakarításokból képződött; nem vettük figyelembe azt a kb. 360 milliárd forintos bevételt, ami a magán-nyugdíjpénztáraknak át nem utalt tb-járulékokból adódott, mert ezt végleges költségvetési bevétellé tették). Ha az egyszeri kiadásokból levonjuk az egyszeri bevételeket, és a kapott 298 milliárd forintot levonjuk az eredeti GFS egyenlegből, akkor 1437 milliárd forintos hiány kapunk 2011-re. Az *egyszeri bevételek és kiadások nélkül számított 1437 milliárd forintos hiány* azt jelenti, hogy az eredeti hiánycélnak „csak” a kétszerese teljesült, ami a *GDP 5,1 százalékát tette ki*.

Az előzetes jelentések alapján az önkormányzati szektorban 2011-ben minimális többlet keletkezett, így az *5,1 százalékos GDP-arányos deficitet a teljes államháztartás GFS egyenlegének* tekinthetjük.

1. táblázat

Egyszeri és tartós tételek az államháztartás központi alrendszerében 2011-ben

Megnevezés	Milliárd forint	A GDP százalékában
I. Központi alrendszer egyenlege (1-2)	-1734	-6,2
1. Bevételek (1.a+ 1.b)	13209	47,5
1.a Ebből egyszeri bevételek:	817	2,9
Pénzüzetek különadója	187	0,7
ágazati különadók	172	0,6
a Nyugdíjreform és Államadósság- csökkentő Alapból	459	1,6
1.b Bevételek egyszeri bevételek nélkül	12391	44,5
2. Kiadások (2.a + 2.b)	14943	53,7
2.a Ebből egyszeri kiadások:	1115	4,0
MOL részvényvásárlás	499	1,8
az Európai Bíróság döntése miatti áfa- visszatérítés	250	0,9
MÁV adósságvállalás	50	0,2
MFB tőkeemelés	120	0,4
Önkormányzati adósságvállalás	196	0,7

2.b Kiadások egyszeri kiadások nélkül	13828	49,7
II. A központi alrendszer egyenlege egyszeri kiadások nélkül (1 -2.b)	-619	-2,2
III. Központi alrendszer egyenlege egyszeri bevételek és kiadások nélkül (1.b – 2.b)	-1437	-5,1

Forrás. Nemzetgazdasági Minisztérium tájékoztatói

2. Az államháztartás strukturális egyenlege, amely ciklikusan kiigazítva, egyszeri tételek figyelembevétele nélkül számítottuk 2011-ben a GDP arányában 4 százalékos hiányt mutatott. Az EU Bizottság a túlzott deficiteljárás során erre van tekintettel, pontosabban ennek a változására. E tekintetben viszont rendkívül rossz eredményt tudott felmutatni a kormányzat költségvetési politikája, mert a magyar gazdaságban ez a mutató 2008 óta a következőként alakult: 2008-ban 4,5 %, 2009-ben 2,3 % - a válság legmélyebb pontján is csökkenteni tudtuk!, s aztán az Orbán-kormány idején ismét növekedett, 2010-ben 3,6 százalékra a GDP arányában, s ez *nőtt fel 2011-ben 4 százalékra.*

Ehhez képest az eurózónában a 2008. évi 2,4 százalék 2009-re 4,5 százalékra emelkedett, de 2010-ben már megkezdődött a fiskális konszolidáció és a strukturális egyenleg 4,0 százalékra mérséklődött. 2011-ben folytatódott a kiigazítás és a monetáris unió átlagában 3 százalékra szelődött a GDP arányában a strukturális hiány. A magyar kormány épp ellentétes irányt vett, annak ellenére, hogy az ország 2004-től a túlzott deficiteljárás hatálya alatt állt, és az utolsó engedmény szerint 2011-re 3 százalék alá kellett volna vinni a hiányt.

2. táblázat

Az államháztartás fiskális hatásának mutatói

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2011 egyszeri tételek nélkül
ESA egyenleg	-3,7	-4,6	-4,2	4,3	-5,1
Elsődleges (ESA) egyenleg*	0,5	0,1	-0,1	8,4	-1,0
Ciklikusan igazított (ESA) egyenleg	-4,9	-2,3	-2,3	5,8	-3,6
Elsődleges (ESA) egyenleg ciklikusan kiigazítva	-0,7	2,4	1,8	9,9	0,5

Strukturális egyenleg	-4,5	-2,3	-3,6	-4,0	
-----------------------	------	------	------	------	--

Forrás: AMECO adatbázis, 2011-re a „Jelentés a kormányzati hiányról és adósságról”. KSH EDP jelentés 2012. március 30.

* Kamatkiadás nélkül.

** A 2011. novemberi előrejelzés szerinti számok. A tényleges konszolidált adatok még nem elérhetők.

3. A költségvetési politika 2011-ben fellazító jellegű volt, amit nemcsak a strukturális hiány növekedése jelzett, de az elsődleges (kamat nélkül számított) egyenleg is. Ha az elsődleges egyenleg aktív, azt jelenti, hogy a költségvetés több jövedelmet von ki a gazdaságból, mint amennyit újraoszt, s ekkor a hiány csak a kamatszolgáltatból adódik. Ha az elsődleges aktívum megegyezik a kamatszolgálattal, akkor a költségvetés egyenlege nulla (erre azonban nincs példa a magyar gazdaságban). A fiskális konszolidáció során rendszerint aktívumot kell képezni az elsődleges egyenlegben, ami megszorítást jelent a reálszféra felé. A magyar gazdaság fiskális konszolidációjában 2007-ben már csökkent az elsődleges hiány, 2008-ban pedig aktívum képződött. S még a válság legmélyebb pontján, 2009-ben is sikerült tartani az aktívumot. 2010-ben azonban ismét deficitessé lett az elsődleges egyenleg, s a hiány 2011-ben tovább nőtt, a GDP 1 százalékára (egyszeri tételek nélkül számítva) – ld. 2. táblázat 2. sora.

Az Orbán-kormány az uniós módszertannal kimutatott államháztartási szufficit mögött tehát tetemes fiskális lazítást hajtott végre az unió illetékeseinek előzetes figyelmeztetése ellenére. Az elsődleges deficit növelésével tovább nehezítette a további fiskális konszolidáció esélyeit.

1. 5. A külső egyensúlyjavulás háttere

(Külkereskedelmi mérleg) A magyar gazdaságban a külkereskedelmi mérleg hagyományosan deficitessé, 2009-ben azonban jelentős javulás következett be, a mérleg egyenlege aktívvá vált, 3,7 milliárd eurós kiviteli többletet tartalmazott. Ennek a hátterében az húzódott meg, hogy a belső piacok nagyobb mértékben omlottak össze, mint a külsők, és emiatt a fogyasztás és a beruházások importigénye nagyobb mértékben zuhant, mint az export (és annak importigénye). Ez a tendencia folytatódott 2010-ben (5,5 milliárd eurós aktívum) és 2011-ben is, amikor a kiviteli többlet megközelítette a 6,9 milliárd eurót. Az emelkedő reálgazdasági

teljesítmény korántsem örvendetes jelenség, azt a belső piacok folytatódó zsugorodása váltotta ki, ami távlatos versenyképesség-romlást jelent. (Az export euróban számolva egy százalékponttal gyorsabban nőtt, mint az import, s ebből táplálkozott a növekedés nettóexport húzó ereje.)

(Fizetési mérleg) A folyó fizetési mérleg egyenlege – az előző év folytatásaként - ugyancsak aktív lett, de az aktívum kevésbé nőtt, mint a külkereskedelmi mérlegé. A reálgazdasági tranzakciók itt is jól teljesültek, nőtt mind az áru- mind a szolgáltatás-forgalom bevételi többlete. A reálgazdasági tranzakciókban összesen 7261 millió eurós aktívum keletkezett, ám ezt nagymértékben lerontotta a negatív jövedelemegyenleg felduzzadása. (5,4 milliárd euróról 6,3 milliárd euróra). Így a fizetési mérlegtöbblet 2011-ben csak 244 millió euróval nőtt és 1,4 milliárd eurót tett ki. A jövedelemegyenleg romlását alapvetően a magasabb kamatfelárak miatt megnőtt kamatfizetési kötelezettség és a nagyobb profitkiáramlás váltotta ki, azaz a rossz kormányzati politikára adott válaszreakciók hatása.

A kormányzati kommunikációban a külgazdasági mérlegek aktívumának felmutatása egyértelmű pozitívumként, sikerként állítódik be. Holott a reálszféra által produkált aktívum-növekedés a továbbra is recesszióban lévő belgazdaság tükörképe, a jövedelemmozgásokban pedig a passzívum emelkedett. Így a 2010. évihez viszonyítva összesen keletkezett 244 millió eurós befizetési többletből nem tudott forint-erősödés generálódni, már csak azért sem, mert a befektetői bizalom gyengülése évi átlagban is forintgyengülést hozott az euróhoz képest.

1. 6. A külföldi tőkemozgások furcsaságai

Az MNB által 2012. március végén publikált tőkeáramlásokból első látásra az tűnik ki, hogy 2011-ben igen jelentős mértékben nőtt a működőtőke ki- és beáramlása, valamint a portfóliótőke növekménye.

3. táblázat

A fizetési mérleg nem adóssággeneráló finanszírozása (millió euró)

Megnevezés	2009	2010	2011	2011 tőke- átfolyás nélkül*
1. Közvetlen tőkebefektetések külföldön,	-1 423	-1 005	-3 117	-617

egyenleg				
2. Közvetlen tőkebefektetések Magyarországon, egyenleg	1 517	1 728	2 999	499
3. Portfólió-befektetések, egyenleg	-3 592	-138	6 576	-
Nem adóssággeneráló finanszírozás (1+2+3)	-3 498	585	6 458	5 841

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

* saját becslés

A 3. táblázat első sora a rezidensek működőtőke-kivitelét jelzi. Látható, hogy 2011-ben is nagyobb volt a hazai tőke kiáramlása, mint a külföldről történő repatriálás, profit-hazautalás. Ami azonban erősen furcsállható, az a tőkemozgás háromszorosára emelkedése 2010-hez viszonyítva. A második sorban a Magyarországon megjelent külföldi tőkeimport szerepel, amelynél szintén nagy ugrást látunk 2011-re. A be- és a kiáramló tőke egyenlege azt mutatja, hogy kb. ugyanannyi reáltőke ment ki, mint amennyi bejött az országba. Ez önmagában nézve is kedvezőtlen az előző években tapasztalt tőke-behozatali többlethez képest.

A nagyfokú tőkemozgás hátterében az MNB az átfolyó tételek megszorodását véli felismerni, ami azt jelenti, hogy ha behozzák tőkét, akkor az itt rezidensnek minősül, majd kiviszik. Ezt a forgalmat a jegybank 2,5 milliárd euróra becsüli. Ha ezzel a számmal korrigáljuk a külföldről és a külföldre irányuló reál-tőkemozgást, akkor a kiáramlás meghaladja a beáramlást. Ha még azt is megkockáztatjuk, hogy az előző évhez viszonyítjuk az átfolyás nélküli tőkemozgást, akkor egészen drámai lesz a kép. Azt mutatja, hogy a külföldre kiáramló hazai tőke a korábbiak kb. felére esett vissza, a beáramlás pedig a válság mélypontját jelentő összeg harmadára. Az időbeli összevetés azonban így egész biztosan pontatlan, mert lehetséges, hogy a megelőző években is volt tőkeátfolytatás, csak erről semmiféle információnk nincs. (Az MNB most kezd el kutakodni, módszert keresni az áltőke-áramlás kiszűrésére.) A nagyfokú tőkeátfolyásra utal az is, hogy mind a be-, mind a kiáramlás adatai az utolsó negyedévben ugrottak meg igen kiugró, szokatlanul magas értékben.

Tőkeáramlások 2011-ben
(millió euró)

Idő	Rezidensek tőke kivitele	Beáramló külföldi közvetlen tőke
I. negyedév	-103	-106
II. negyedév	-80	-539
III. negyedév	-186	-344
IV. negyedév	-2749	3989
2011 év	-3117	2999

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

A 4. táblázatból látható, hogy 2011 folyamán folyamatosan áramlott ki a hazai tőke – mint ez korábban is szokott volt -, a negyedik negyedévben azonban a negyedéves átlag több mint huszonkétszerese hagyta el az országot. Ehhez persze az kellett, hogy előtte bejöjjön a tőke, amit látunk is a táblázat utolsó oszlopának negyedik negyedévi sorában. A 4. táblázat utolsó oszlopa azt is megmutatja, hogy háromnegyedéven keresztül nem történt más, mint tőkekiáramlás. Az utolsó negyedév bizarr beáramlásának hátterébe sajnos nincs betekintésünk, de hogy nem mondható normál lefolyásúnak, az egészen bizonyos. Nemcsak az adat kirívó nagysága miatt, de azért sem, mert sem a beruházások, sem az építőipari megrendelések, sem a munkaerő-kereslet nem tükrözte vissza a közvetlen külföldi tőkebeáramlásnak ezt a megugrását.

A 3. táblázat harmadik sora is figyelemre méltó. Az itt szereplő 2011. évi adat egészen kiugró portfóliótőke-beáramlást jelez. Az MNB szerint azonban ennek háttérben nem új források beáramlása, hanem *a külföldi követelések leépülése áll.* Az államosított magánnyugdíjpénztári vagyonban lévő külföldi befektetési jegyeket és részvényeket, amikor forintosították, eladták, akkor ez tetemes nettó forrásbeáramlásként jelent meg. Ugyanakkor a külföldi befektetők hazai portfólió részvényeinek csökkenése forráskiáramlással járt.

1. 7. Az „államadósság elleni harc” sikertelensége

2011-ben az államháztartás központi alrendszerének adóssága – az Államadósság-kezelő Központ közlése szerint 20 041 milliárdról 20 956 milliárd forintra, azaz majdnem ezermilliárd forinttal nőtt. A forintban denominált adósság valóban csökkent 616 milliárd forinttal, köszönhetően a konfiskált magán-nyugdíjpénztárvagyonból történő 1405 milliárd forintnyi állampapír bevonásának. A devizaadósságot azonban 1165 milliárd forinttal növelte a forint leértékelődéséből származó átértékelődés. A forint 2011. negyedik negyedévében alapvetően a befektetők által nem díjazott kormányzati politikára való válaszként az előző negyedévi 274,8-ról 303,5 forintra romlott az euróhoz képest. Vagyis a kormány nemcsak a magán-nyugdíjpénztári megtakarításokat semmisítette meg, de a besöprésükből nyerhető adósságcsökkenést is.

A konszolidált államháztartás adóssága a 2010. végi 21 777 milliárd forintról 22 692 milliárd forintra nőtt. A forint leértékelődéséből származó átértékelődés 1340 milliárd forinttal (a GDP 4,8 százaléka) növelte a konszolidált államadósságot. Csupán az államadósság rátája mérséklődött a forintban számított nominális GDP emelkedésének köszönhetően, ám ez is csak igen csekély mértékben, a 2010 végi 81,4 százalékról 80,6 százalékra. A kormány konvergencia-programban lefektetett terve az volt, hogy 2011 végén az államadósság rátája 75,5 százalékon áll. Ám nemcsak, hogy ez a terv nem teljesült, de a kormányváltás-kori rátához mérten még növekedés is mutatkozott. 2010 első negyedévében ugyanis 77,6 százalékot jelzett ez a mutató.

Ha a teljes bevont vagyont adósságcsökkentésre fordították volna, akkor mintegy 9,5 százalékponttal lehetett volna visszavágni az államadósságot a GDP-hez mérten - minden mást változatlanul tételezve. A 75,5 százalékra történő leszállítás tehát korántsem volt szigorú, nehezen teljesíthető terv.

2. Túlzott deficiteljárás (EDP) Magyarország ellen

Magyarország unióba lépése óta, 2004-től áll a túlzott deficiteljárás hatálya alatt, minthogy a belépéskor és később sem tudta teljesíteni a maastrichti követelményt: az államháztartás GDP arányos hiányának 3 százalék alatti tartását. Szankciókkal azonban nem sújtottak és nem is fenyegettek bennünket, a válság alatt év közben is felmentést kaptunk a kifizűzött deficitcél

teljesítése alól. A számunkra megadott utolsó határidő azonban 2011-ben lejárt, és ekkorra az Európai Bizottság is a korábbiaknál lényegesen szigorúbban vette a tagországok fiskális politikájának vizsgálatát.

2011 novemberében öt országot szólított fel az EU Bizottsága arra, hogy a tények és a programok bemutatásával bizonyítsa be: mentesíthető az EDP eljárás alól. Rajtunk kívül még Lengyelország, Belgium, Ciprus és Málta kapott ilyen felszólítást. Januárban azonban már csak mi maradtunk állva a pellengéren, a többiek meggyőző anyagot tudtak bemutatni. Látható, hogy az EDP eljárással fenyegetettek közt eurózóna tagok és azon kívüliek is voltak, tehát már az indulásnál hamis volt a kormány kettős mércére hivatkozása, amin azt értette, hogy csak bennünket akarnak büntetni.

2012 januárjában a jelentések alapján az Ecofin megállapította, hogy Magyarország nem hozott elegendő intézkedést arra, hogy az államháztartás hiánya tartósan a GDP 3 százaléka alatt legyen, s javasolta az Európai Bizottságnak, hogy vizsgálja meg és szankcionálja ezt a helyzetet. A szankció a kohéziós alapok 29 százalékának 2013-tól való felfüggesztését jelenti, azaz a még rendelkezésünkre álló 1,7 md euróból 493 millió euró, kb. 145 milliárd forint időleges befagyasztását.

Az Európai Bizottság februárban makrogazdasági értelemben vett veszélyeket is megfogalmazott Magyarországgal szemben: tíz mutatószám alapján két esetben ugyanis átléptük a veszélyességi küszöböket, egyrészt a nettó befektetések, másrészt a GDP-arányos államadósság tekintetében. Ezt a vizsgálatot még a 2010. évi adatok alapján végezték el, s megállapították, hogy Magyarország külső eladósodottsága (sérülékenysége) a legmagasabb szinten van az unióban. További vizsgálatokat is kilátásba helyeztek, s ha ennek eredménye veszélyeztetné az unió gazdaságát, akkor túlzott egyensúlytalansági eljárást kezdeményezhetnek velünk szemben. Elhárítására akciótervet kell készítenünk, s ha ezt nem fogadják el, akkor felfüggesztik a strukturális alapok folyósítását.

Orbán Viktor, hogy az uniós pénzek elvonásának fenyegetettségét csökkentse, átmenetileg változtatott uniós politikáján. Míg decemberben nemet, talánt és végül feltételes igent mondott 24 órán belül az unió új pénzügyi stabilitási megállapodására, februári parlamenti nyitó beszédében kizárólag ezzel a témával foglalkozott. Február 13-án kifejtette, hogy legjobb az arany középutat választani, azaz küzdeni kell az érdekeinkért, de ugyanakkor

józan ésszel törekedni kell a megállapodásra. Ez szólt kifelé és befelé is.² A miniszterelnök évadnyitó beszédét teljes egészében annak szánta, hogy agitáljon a pénzügyi paktum elfogadása mellett. Arra hivatkozott, hogy annak már minden pontja elfogadható, mert Magyarország kiharcolta, hogy nem eurózóna-tagokkal szemben a megszigorított eljárás nem érvényesíthető.³

A parlament február 20-án 304 igen szavazattal 42 ellenében (Jobbik) és 15 tartózkodás (LMP) mellett elfogadta, hogy Magyarország is csatlakozzon az unió új fiskális paktumához.⁴ Ezzel aláírtuk a halálos ítéletünket, de Orbán nyilván bízott abban, hogy nem tudják érvényesíteni velünk szemben, vagy azért nem, mert az évtized végéig még biztos nem leszünk euró-övezeti tagok, vagy azért nem, mert fiskális politikánk mindenben meg fog felelni a követelményeknek.

A fiskális paktum magyar parlamenti elfogadása azonban nem hatotta meg annyira Ollie Reht, hogy visszavonja az EDP-t velünk szemben. Február 22-én az unió pénzügyi biztosa bejelentette, hogy a Bizottság megállapította: Magyarország államháztartási hiánya 2012-ben 3 százalékos lesz, és 2013-ban várhatóan meghaladja a 3 százalékot. Vagyis a Bizottság elfogadta az Ecofin véleményét, aggályait a bemutatott deficitcsökkentő pálya fenntarthatóságát illetően⁵. Ollie Rehn bejelentette, hogy a Bizottság javasolja az Ecofinnek, mondja ki Magyarországot vétkezőnek és szankcionálja azt.

---

² Három héttel voltunk a „Nem leszünk gyarmat” felirat mögött felsorakozó békemenetnek.

³ Tudomásunk szerint ez nem volt igaz, mert az engedményt a lengyelek harcolták ki.

⁴ Ugyanezen a napon, egyhangúan fogadta el a parlament azt a határozatot, amely a „sokoldalú és gyümölcsöző” magyar-német baráti együttműködésről és európai partnerségről szóló 20 éve aláírt szerződésre emlékeztetett.

⁵ A 2012. évi költségvetés elfogadásakor az Európai Bizottság 2012-re a kormány 2,5 százalékra prognosztizált hiánymutatójával szemben 2,8 százalékos deficitet látott reálisnak, 2013-ra pedig a konvergencia-programban tervezett 2,2 százalékkal ellentétben 3,25 százalékot. Ám ez a prognózis még azzal a feltételezéssel készült, hogy 2012-ben nem lesz Mo-on recesszió. Február végén azonban a romló feltételek okán a Bizottság már 0,1 százalékos visszaesést jósolt 2012-re Magyarországnak, amiből további deficitromlás következett. Ennek alapján 2012-re 3 százalékra, 2013-ra pedig 3,5 százalékra valószínűsítette az államháztartás deficitjét a GDP-hez mérten. Matolcsy György azzal vélte cáfolni ezt a prognózist, hogy kétségbe vonta a Bizottság szakértelmét. Mondván az unió 2011-re 1,4 százalékos növekedést prognosztizált, és 1,7 százalékos lett – lám ezt sem találta el. Abban meg bízhatott, hogy senki sem fogja a szemére vetni: a kormányprognózis 2011-re eredetileg 3,1 százalékos volt, és még 2011 őszén is 1,9 százalékos bővülést vártak. (Az 1,7 százalékos GDP-ütem egyébként előzetes, és még legalább három-négyszer változhat, s meggyőződésem, hogy változni is fog, mégpedig lefelé.)

A miniszterelnökség Szijjártó Péteren keresztül erre a következőként reagált: „A bizottság mai javaslata jogi szempontból is vitatható, ellentétes az alapszerződések szellemével⁶, hiszen egy jövőben feltételezett esemény miatt akar megállapítani szankciót. ..A tények azt bizonyítják, hogy a kormány gazdaságpolitikája jó irányba viszi Magyarországot”. A javaslatot konkrétan azért tartotta megalapozatlannak és méltánytalannak a miniszterelnök szóvivője, mert az unió figyelmen kívül hagyta a február 21-i kormányhatározatot. Azt, hogy máris hoztak egy 0,4 százalékos (GDP arányos) intézkedéscsomagot a 2012-2013. évi deficitmérséklő pályára tarthatóságát megerősítendő⁷. Ebben az ideai költségvetési pályát megtámogatva egy 0,1 százalékos, 2013-ra pedig 0,3 százalékos korrekciót hajtanak végre a GDP arányában a közlekedési és a gyógyszer-támogatások visszavágásával, továbbá az elektronikus útdíj 2013. július 1-től való bevezetésével.⁸ Erről a kormánydöntésről értesítették az Európai Bizottságot.

Olli Rehn megerősítette, hogy valóban kapott erről a döntésről a magyar kormánytól levelet, de az nem felel meg a követelményeknek, mert nincs nyilvánosan bejelentve, az intézkedések pedig nincsenek részletezve és alátámasztva.

Cséfalvay Zoltán ekkor kapta elő a Széll Kálmán tervet újra, mondva, hogy a február 21. kormányhatározat lehetővé teszi a terv 100 százalékos teljesítését, s ennek alapján biztos abban, hogy nem fogják felfüggeszteni a kohéziós alapok folyósítását.

Orbán Viktor a következők szerint reagált: „Teljesen ésszerűtlen és méltánytalan lépés, hogy EU Bizottsága kilátásba helyezte a kohéziós alap zárolását, nem értem, hogy az unió miért a magyar embereket akarja megbüntetni. Mi attól sem veszítjük el a kedvünket, ha az európai bürokraták egy része nem érti, mi történik nálunk... Magyarországtól egyetlen petákot sem fognak elvonni.” Március 6-án levelet írt Barrosonak és Rompuynak, hogy az Ecofin március 13-i ülésén vegyék figyelembe a kormány elkötelezettségét a deficitcsökkentő pályára mellett. A felsorolt intézkedések közt megemlítette a Bajnai-kormány által hozottakat is. Ezzel egyidőben szavazatszerző diplomáciai lépéseket tett. Az Ecofinben ugyanis, ha

---

⁶ Ugyanennek a véleménynek adott hangot Csaba László a 168 óra márc. 1-jei számában.

⁷ Hangsúlyozták, hogy ez nem a 2012. évi költségvetés korrekciója, hanem a megerősítése.

⁸ Az elektronikus útdíjat a Széll Kálmán Terv 2013 januárjától hirdette meg, kidolgozása a Nemzeti Erőforrás Minisztérium feladata volt, de idővel bejelentették, hogy csak 2014-től tudják indítani. A 2013. júliusra előrehozott dátum így lett „eredményé”.

sikerül elérni, hogy az igen szavazatok nem teszik ki a minősített többséget, akkor megmenekül az ország. Hogy szavazatkeresésre sor került, arról a szlovák miniszterelnök véleményéből értesülhettünk, aki mereven elutasította, hogy Magyarország felmentést kapjon. Informális értesülésünk van arról, hogy Angela Merkel megkérte Orbánt, ne szervezkedjen az Ecofinnél szavazategyűjtésre, hiszen az szembe ment a német akaratot tükröző új költségvetési szabályozással. A kérést Orbán teljesítette, de azért bízott a pártoló szavazatokban, ami teljesen értelmetlen volt, hiszen a pénzügyminiszterek tanácsának saját korábbi döntésével kellett volna szembe helyezkednie, miközben semmi meggyőző érvet nem kapott a magyar kormánytól véleményének megváltoztatásához.

Március 13-án az Ecofin jóváhagyta az Európai Bizottság javaslatát:

- a kohéziós alapok részleges felfüggesztéséről (a 2800 md forintos keret 80 százalékát kötöttük eddig le, amiből összesen 422 milliárdot hívtunk le; a felfüggesztés a le nem kötött rész 29 százalékát jelenti),
- a 0,5 százalékos GDP-arányos 2012. évi költségvetési kiigazításról.

A pénzügyminiszterek tanácsa június 22-ig⁹ adott határidőt a kormánynak álláspontja megvédésére, annak bizonyítására, hogy az államháztartás hiányát 2012-ben az eredeti konvergencia-programban elfogadottak szerint 2,5 százalékra, 2013-ban pedig a GDP 2,2 százalékára csökkenti.

Az Ecofin ezzel történelmet írt, mert ilyen döntésre az unió eddigi történetében még nem került sor, a kohéziós alapok folyósításának felfüggesztése mindig csak mint kilátásba helyezett veszély lebegett a túlzott deficiteljárásban lévők feje felett. A mindig és mindenütt sikereket látó Matolcsy György a következőképp reagált a döntésre: „A megoldás a magyar gazdaságpolitika eredményeinek elismerését is jelenti”, megszüntette a kettős mércét és összhangban van magyar nemzeti érdekekkel.

---

⁹ Az eredeti szabályok szerint félévnyi haladékot kaptunk volna Brüsszeltől igazunk bizonyítására, ám a rövidített határidőt is sikerült Matolcsynak sikerként beállítani.

3. Az IMF-EU-tárgyalások fordulói és alakító körülményei

Miután Ollie Rehn 2011. december 15-én visszarendelte a Magyarországon tárgyalásokat folytató delegációt és másnap a tagok távoztak is az országból, rendkívül bizonytalanná vált a helyzet. Még karácsony előtt megkaptuk a Standard and Poor's leminősítését is, s nagyon úgy látszott, hogy a kormány bekeményíti a szabadságharcát. Rendkívül udvariatlan levélben utasította vissza Orbán Viktor Barroso elnököt, aki a sarkalatos törvények megszavazásának elhalasztását kérte, eminensen a jegybanktörvényét. A miniszterelnök a Magyar Rádióban kijelentette, hogy az IMF-fel mindenről hajlandók vagyunk tárgyalni, csak a gazdaságpolitikáról nem. S noha a december 30-i törvénygyárban elfogadott uniós jogokat is sértő jogszabályok után a befektetői bizalom rohamos tempóban gyengült, amit csak tetézt a hazai jövedelemtulajdonosok külföldi pénzintézetekhez való menekülése, a kormány megengedte magának, hogy bejelentse: a Valutaalap hitele nélkül is finanszírozni tudjuk magunkat.¹⁰ Ezt a véleményt Pleischinger Gyula az IMF tárgyalódelegáció egyik magyar tagja, a Nemzetgazdasági Minisztérium államtitkára adta közre a Wall Street Journalban, amit aztán a minisztérium helyettes államtitkára, Nátrán Roland számszerűen is megerősített. Előadásában a következő forrásokat jelölte meg: a korábbi IMF-hitel maradványa, az államhoz került MOL-részvénycsomag és a maradék magán-nyugdíjpénztári megtakarítás, amelyekből kb. 1000 milliárd forint jön össze.

Az összeg első ránézésre is elégtelennek bizonyult a több mind 4 milliárd eurós 2012. évben lejáró adósság megújításához, ám ahhoz nagyon is elégséges volt, hogy ismét pánikot keltsen a befektetőkben, rápokolva az addigiakra. Január első napjaiban a 12 hónapos DKJ-t sem tudta az ÁKK eladni a kínált mennyiségben (45 milliárd helyett 35 milliárdot fogadtak be), 9,96 százalékos hozam mellett. Az 5-10 éves állampapírok 10 százalék feletti referenciahozamot jeleztek¹¹, az euró árfolyama 321-325 forintra, a svájci franké 263 forintra

---

¹⁰ Nem tudjuk, mitől lett hirtelen ilyen nagy a kormány mellény, de azt tudjuk, hogy másik szalon is megengedte magának a kormány a nagyképű vagdalkozást. December 29-én Lázár János, Hódmezővásárhely polgármestere ultimátumot intézett az önkormányzat adósságát finanszírozó Erste bankhoz azért, hogy az adjon lényeges könnyítést a devizaadósság törlesztéséhez. Ha pedig nem lesz erre hajlandó, akkor törvényi eszközöket is be fog vetni a bank megsabályozására. Ez a két héttel korábban aláírt, Bankszövetséggel kötött megállapodás felrúgását jelentette és azt, hogy a kormány további tehervállalást vár el a pénzintézetektől, most már az önkormányzatok adósságának rendezésében.

¹¹ Összehasonlításként: az akkor válságban lévő Olaszország hasonló papírjait 6,92 százalékos, a spanyol kötvényeket 5,11 százalékos hozam mellett vásárolta meg a piac.

emelkedett, a piaci szereplők 340 forintos, hamarosan bekövetkező árfolyamot vizionáltak. Az 5 éves CDS felár új csúcsra szaladt, 750 bázispontra, a BUX pedig zuhant.

A helyzet tarthatatlanságát Orbán Viktor is belátta, s január 6-án reggelre tanácskozásra hívta magához a nemzetgazdasági minisztert, Simor Andrást, Varga Mihályt és Fellegi Tamást. Ekkor már tudták azt, hogy a Fitch Ratings is bejelenti leminősítésünket, tehát úgy indul az év, hogy mind a három nagy nemzetközi hitelminősítőnél a bővli (spekulatív) kategóriába sorolódunk negatív kilátásokkal. A rövid megbeszélésnek egyetlen fontos üzenete volt: azt a látszatot kelteni, hogy Orbán Viktor mindenkivel tárgyal, még a jegybankelnökkel is. Eredetileg a megbeszélés után sajtótájékoztatót hirdettek, de ezt lefűjták, és Orbán Viktor csak „door step”-et tartott. Ezen a következőket adta elő:

- Gyors megegyezés kell az EU-val és az IMF-fel.
- A növekedést monetáris eszközökkel is elő kell segíteni.
- A devizatartalékot a kormány nem kívánja felhasználni.
- Az EKB jegybanktvénnyel kapcsolatos 15 kifogásából 13,5 pontot elfogadtak.
- A továbbiakban naponta fognak egyeztetni a jegybankkal.

Ugyanekkor a Fellegi Tamással készült interjúban¹² a miniszter kifejtette, hogy a kormány tisztában van a helyzet komolyságával, és határozott szándéka a gyors megegyezés a nemzetközi védőhálóról, neki teljes körű felhatalmazása van, kész bármiről előfeltételek nélkül tárgyalni, bár ez nem jelenti bármilyen feltétel elfogadását. S védelmébe vette még a jegybankot is, amelyet előtte napokban Lázár János az alkotmányos együttműködés hiányával vádolt meg. A nyilatkozat nyomán kicsit javult a piaci helyzet, a CDS felárak 730 bázispontra „szelídültek”.

Január 7-én kiszivárgott, hogy milyen feltételek teljesülését várja el az IMF:

- a jegybanki függetlenség visszaállítását,
- szigorúbb költségvetési politikát,

---

¹² Január 6-án jelent meg a Népszabadságban, tehát a kormány különböző tagjai egyidőben merőben másként beszéltek, nyilván, mert Orbán Viktor még nem döntötte el, hogy mit akar, mit helyez előtérbe, a személyes hatalmi érdekeit az ország elé, vagy elfogadja az ország érdekét és nem viszi csődbe a gazdaságot.

- a válságadók jelentős csökkentését és kivezetését,
- az ad hoc gazdaságpolitikai intézkedések megszüntetését,
- a tervezett reformok végig vitelét,
- a szociális rendszer átalakítását¹³,
- a közösségi közlekedési vállalatok átszervezését,
- a magáncsőd bevezetését,
- a jegybanki devizatartalék tiszteletben tartását.

A belföld megnyugtatására Orbán Viktor január 8-án interjút adott az MTI-nek, aminek legfontosabb pontjai a következők voltak:

- Magyarország érdekét szem előtt tartva elfogadja a külföldi véleményeket.
- Jó esélyt lát arra, hogy év közben nem kell a költségvetéshez nyúlni, abban jelentős tartalékok vannak.¹⁴
- A kormány mindent megtett a forint és a bankrendszer stabilitásáért, minden további eszköz a jegybank kezében van.
- A bankbetétek magánjogi szerződések, ott nincs keresnivalója a közhatalomnak.
- A forintot spekulatív támadások érték (Selmeczi: a brókerek visszajöttek a szilveszteri bulikból).
- A második félévtől megindul a növekedés, feladat a felgyorsítása.
- A mostani leértékelésekkel szemben „el fog jönni a felértékelések szezonja is”.

---

¹³ Ezen a gyerekkedvezményekkel megtámogatott szja-rendszer felszámolását is érteni lehetett.

¹⁴ Hasonlóképpen nyilatkozott 2011. decemberben Matolcsy György: 2012-ben nem lesz adóemelés év közben, mert azt nem viselné el a gazdaság. Cséfalvay Zoltán február elején már megkockáztatta: lehet, 2012. második felében újabb adócsomag lesz, mert az idei deficitcél nem tartható.

- „Most konszolidációs időszak jön, amikor megszilárdítjuk, megerősítjük a most már alkotmányos védelem alá helyezett, versenyképes gazdasági és társadalmi rendszert, hogy abban mindenki megtalálja a maga helyét és számításait”.

Közben az unióban megkezdődtek a kötelezettségszegési eljárás megindításának politikai tárgyalásai. Eljárást helyeztek kilátásba a bírák nyugdíjaztatása, az ombudsmani hivatal megszüntetése és a jegybanktörvény okán. Január elején meglepő módon az Európai Néppárt is amellet szavazott, hogy Magyarország tegyen eleget az uniós előírásoknak. Az IMF január közepén bejelentette, hogy csak akkor kezd tárgyalásokba velünk, ha már megegyeztünk az unióval.¹⁵

Martonyi János, külügyminiszter január 14-én kijelentette, hogy nagyon szeretné elkerülni a kötelezettségszegési eljárást, ezért nemzeti összefogási minimumot javasolt. Ám ebből nem lett semmi. Barroso január 17-én bejelentette, hogy az EU Bizottság gyorsított kötelezettségszegési eljárást indít ellenünk az említett három témában. A magyar kormány egy hónapot kapott az érintett törvények módosítására, amely, ha nem történik meg, akkor újabb figyelmeztetés jön, és végső soron az Európai Bíróságra viszik az ügyet. Idézzük Barrosot, aki Strasbourgban nyilatkozott: „Magyarország az európai család kulcsfontosságú tagja. Nem akarjuk, hogy a demokratikus elvek és értékek tiszteletben tartására továbbra is a kétely árnyéka vetüljön az országban. Minél hamarabb megoldódik a kérdés, annál jobb.”

Úgy tűnt, hogy Orbán Viktor január második felében mindent elfogadott, január 18-án a strasbourgi parlamentben kulturáltan viselkedett, felajánlott mindent; sajtótájékoztatóján a következőket jelentette ki: „Nekem nem okoz problémát, ha egy-egy kérdésben engedni kell az EU-nak, ha Magyarország nemzeti érdeke éppen ezt követeli meg... a konfliktusokat nem akarjuk növelni.” Január 20-án teljes kapitulációt jelentett be a Magyar Rádióban is: mielőbbi megállapodás kell az elővigyázatossági hitelkeretről, nem a pénz kell, hanem a biztonság, mert a piacról akarjuk magunkat finanszírozni, a hitelt csak vész esetén vennénk igénybe. Ugyanekkor Fellegi Tamás a magyar kormány rendkívüli rugalmasságáról biztosította Olli Reht. Varga Mihály még azt is megengedte, hogy az egykulcsos adóról tárgyaljanak. Cséfalvay Zoltán lehetségesnek tartotta annak feladását.

---

¹⁵ Február végén ezt Varga Mihály megpróbálta cáfolni, mondván nincs ilyen tárgyalási feltétele az IMF-nek. A véleménye azonban csendben elhalt.

Mindennek a nyomán javultak a piaci feltételeink, a befektetők megelőlegezték a tárgyalások gyors lefolyását. Az euró árfolyama január végére a december végi 311,1 forintról 293,7 forintra esett úgy, hogy közben olyan magasságokat járt meg, amiből a hónap átlagában is 304,3 forintos árfolyam kerekedett ki. A svájci frank árfolyama a december végi 255,9 forintról január végére 243,5 forintra esett, miközben tudjuk, hogy gőzerővel folytak a végtörlesztések, amelyek a frank árfolyamát erősítették.

Enyhültek a külső, befektetői piac szorításai is. A bankközi piacokon likviditásbőség alakult ki az ECB decemberben nyújtott 500 milliós európai hároméves hiteleinek köszönhetően. S Mario Draghi bejelentette, hogy februárban hasonló mennyiségű kiírásra számíthatnak (három évre szólóan). Az Európai Központi Bank a fedezetekre vonatkozó szabályokon is enyhített, és így a bankok könnyebben juthattak hosszú lejáratú forrásokhoz. Az újabb görög mentőcsomagról való megállapodás is körvonalazódott, legalábbis a belátható rövid távon elhárult a rendezőtlen csőd veszélye.

A kedvezőbbé váló befektetői hangulat javította a magyar monetáris mutatókat, az állampapírok hozamfelárai csökkentek és a CDS felárak is 500 bázispont környékére süllyedtek január végére, február első felére. A nagy turbulenciák lehúzódása után a piac csendesebbé válásakor, február közepén felmerült, hogy miért állnak a tárgyalások. Február közepén megindult az egymásra mutogatás: az IMF-EU tárgyalódelegáció azt állította, hogy velük két héten belül meg lehetne állapodni, de minden a magyar kormányon múlik. Orbánék viszont arra panaszkodtak, hogy a hitelnyújtók húzzák el a tárgyalásokat azzal, hogy újabb követelésekkel állnak elő.

Tény, hogy február 16-án az Európai Parlament megszavazta állásfoglalását a magyarországi politikai fejleményekről, amelyben súlyos aggodalmának adott hangot a demokrácia, a jogállamiság, az emberi és szociális jogok, a fékek és ellensúlyok rendszere, az egyenlőség és a megkülönböztetés terén fennálló magyarországi helyzet miatt. Miután ezt a Néppárt is megszavazta, ez határozott lépést jelentett a magyar szavazati jog felfüggesztése felé.

Január közepe és február közepe közt az történt, hogy miközben számunkra a pénzügyi, befektetői környezet kedvezőbbé vált, a velünk szembeni politikai vélemény szigorodott. A kedvező gazdasági helyzetet a magyar kormány arra használta fel, hogy puhatolódjon az eurón kívüli forrásszerzés lehetőségéről (dollár, jüan, dél-koreai von, arab orosz befektetők), hogy az IMF-nél lazább pórázra engedhesse magát. Másfelől viszont a

kötelezettség-szegési eljárás témáira adott 100 oldalas válasz, amit a megadott határidő utolsó napján nyújtottak át, arról tanúskodott, hogy a kabinet nem akarja elfogadni Brüsszel követeléseit, az unió szabályainak betartását. (Ez időközben folyt az EDP eljárás, és vizsgálódott a velencei bizottság is.)

Március elejétől a piac mind gyakrabban vetette fel a kérdést: lesz-e egyáltalán itt megállapodás. A forint azonban csak mérsékelten gyengült, mert a befektetők nem mertek shortolni, hiszen, ha kiderülne a megállapodás, akkor rajta vesznének. (A róka fogta csuka – csuka fogta esete forog fenn.) Orbán ugyanis közben nagyon felbátorodott. Március 8-án a MKIK-ban a tárgyalások elhúzódásáért a másik felet tette felelőssé („két hónapja ülök a tárgyalóasztalnál és nem jönnek”) és az EU-t vidéki kócerájhoz hasonlította. (Előzőleg az EU parlament legitimációját kérdőjelezte meg.) Március 15-én pedig kifejezetten unió-ellenes beszédet tartott.

A piac mindinkább időhúzásnak, a török kártya kijátszásának minősítette a magyar kormány magatartását, ami a legkockázatosabb taktika, mert nem fenntartható, nem erősíti a hitelességet és engedmény ettől nem várható. A monetáris mutatók ismét romlani kezdtek. Martonyi és Fellegi ugyanakkor mindent megpróbált elkövetni a külső, felhorgadt vélemények lenyugtatására, cáfolták, hogy a kormány időhúzásra játszana, és hangsúlyozták, hogy a megállapodáson kívül nincs B vagy C terv. Fellegi március 12-étől egyeztetett – bejelentése szerint – a tárgyalások megkezdésének konkrét feltételeiről, valószínű teljes eredménytelenséggel, mert március végétől ismét tárgyalni ment Washingtonba.¹⁶ Sikertelenségének okát abban a kijelentésében kereshetjük, amely szerint „a magyar érdek feladása a tárgyalásokon fel sem merülhet”. Benne meg valószínű az nem merült fel, hogy mit is értsen magyar érdeken, hogy az Orbán Viktor hatalmi-politikai érdekét jelenti, és nem az egész nemzetét, amely nagy valószínűséggel nem esik egybe a kormány érdekével. De egy kormánytisztviselőtől ilyen vélemény nem várható.

Gyorsított eljárás keretében Brüsszel március 7-én válaszolt a kötelezettség-szegési eljárásban adott, 100 oldalon kifejtett magyar felvetésekre. A bírák és az ombudsman kérdésében nem fogadta el a magyar álláspontot, a jegybanktvénnyről folytathatónak tartotta

---

¹⁶ Ekkor azt nyilatkozta, hogy úgy látja, közeledtek a felek egymáshoz abban, hogy az egyeztetések középpontjában a gazdasági-pénzügyi kérdések álljanak. (Ennek alapján felmerül a kérdés, eddig miről tárgyaltak?) Magyarország érdeke a mielőbbi megállapodás. (Fellegi mindig is ezen az állásponton volt, csak nyilván meg volt kötve a keze, és a véleményét ezért nem tudta eredményesen érvényesíteni.)

a tárgyalást. S egyben közölték, hogy még nem teljesültek a feltételek a hiteltárgyalások megkezdéséhez. A döntést a kormány a következő meglepő módon kommentálta: a kormány örömmel értesült arról, hogy az EB az általa kezdeményezett ügyek 90 százalékában elfogadta (*kétharmadban elutasította –sic!*) a magyar válaszokat, így ezeket az ügyeket le lehet zárni. A jegybanktörvény módosítását pedig már március 7-én jóváhagyta és elküldte az ECB-nek. Kormányközeli vélemény volt, hogy a kabinet kész az álláspontját az Európai Bíróságon is megvédeni, bár ez változhat, minden Orbán Viktor döntésétől függ. A miniszterelnök pedig annak függvényében dönt, hogy éppen mennyire érzi szorítónak a külső, illetve a belső feltételeket.

Úgy tűnik, mégsem választotta Orbán a bírósági eljárást, mert március végén újabb választ küldött Brüsszelnek az elmeszelt két témában is. A bírósági eljárás felvállalása valószínű soha napján létrejövő megállapodásra vezetne.

Március második felében megszólalt Töröcskei István, az Állami Adósság-kezelő vezetője arról, hogy a megállapodás előtt is lát esélyt a piacokon való megjelenésre, dollárkötvények eladására. Mint hangsúlyozta az esedékes törlesztések miatt van szükség a forrásszerzésre. A piac rendkívül rosszul vette ezt a bejelentést, mert egyértelműen azt olvasta ki belőle, hogy a kabinet a török kártyával játszik.

A Fidesz-központhoz közelálló véleménye szerint Fellegi „előtárgyalásain” már mindent végigvettek, a kormány tisztában van minden tőle várt követelménnyel, előrehaladás azonban azért nincs, mert Orbán Viktor környezete még nem adott zöld utat. Továbbra sem lehet megítélni, hogy Orbán államcsődre játszik-e, amit a tárgyalópartnerre fog, vagy pedig jobb piaci feltételekre vár. Két dolog látszik egyértelműen. Az egyik, a kabinet mindent elkövet, hogy az öt hónapja folyó tárgyalások sikertelensége alól felmentse magát, azt próbálja elhíttetni, hogy rajta semmi sem múlik, minden felelősség a partneré. A másik, hogy a mediterrán országok válsága miatt a közeljövőben aligha lehet kedvező piaci finanszírozási feltételekre számítani.

A forinttal szembeni bizalom ingadozásának illusztrálására készítettük a következő táblázatokat.

5. táblázat

Forintárfolyamok

Idő	Az euró árfolyama		A svájci frank árfolyama	
	Havi átlag	Hó végi adat	Havi átlag	Hó végi adat
2011. aug.	272,3	271,3	243,1	231,1
szept.	284,6	292,1	237,0	239,4
okt.	296,4	300,9	210,9	246,1
nov.	309,8	311,6	251,4	254,2
dec.	304,3	311,1	247,9	255,9
2012. jan.	307,4	293,7	253,8	243,5
febr.	290,6	289,9	240,7	240,5
márc.	292,2	295,6	242,3	245,3

Forrás: MNB

6. táblázat

Állampapír-piaci referenciahozamok

Idő	3 hónapos	12 hónapos	5 éves	10 éves
2011. aug.	5,73	5,70	7,04	7,35
szept.	6,0	6,15	7,57	8,14
okt.	6,1	6,35	7,40	7,79
nov.	6,78	7,67	8,87	8,92
dec.	7,55	7,95	9,64	9,75
2012. jan.	7,48	7,85	8,83	8,89
febr.	7,08	7,52	8,42	8,57
márc.				

Forrás: MNB

Bár a forint iránti bizalmat az általános nemzetközi piaci környezet is befolyásolta, a táblázatokban kiemelt időtávban a kormányzati magatartás változása is tetten érhető. 2011. december közepétől a mutatók romlása egyértelműen ország-specifikus tényezőkhöz volt köthető, ahogy az MNB megfogalmazta. Az ezt követően bekövetkező javulás azonban nagyobb részt globális hatásokra történt. Régiós viszonylatban - a javulás ellenére – kockázati megítélésünk az időszak egészében relatíve romlott.

4. A történések politikai mozzanatai és háttere

A hazai politikai életet évtizedszám nem kíséri olyan erejű, s olyan szélességű nemzetközi érdeklődés, mint amilyenre az előző év utolsó heteiben, valamint az újév legelső heteiben volt példa. Lassan nyolc éve tartó uniós tagságunk során sem volt még arra lehetősége országunknak, hogy a maga teljességében ismerkedjen meg az európai politika szinte valamennyi intézményes tényezőjével. Nem csoda, ha a hazai közvélemény nagyobbik fele megzavarodott ettől a váratlanul jött és példátlan erejű kíváncsiságtól. S ahogyan az előre sejthető volt, ebből a különleges érdeklődésből a tagolt, osztott politikai térben merőben eltérő előjelű következtéseket vontak le.

A kormányzati oldallal szimpatizálók nagyon nagy készletet éreztek arra, hogy némely vezetőjük erősen összeesküvés-jellegű, meglehetősen elnagyolt magyarázatának nagyobb hitelt adjanak, mint a józan megfontolásoknak. Az ellenzéki elkötelezettségűek pedig a külföldi kritikák nyomán minden tételben igazolva érezték magukat. Az események tüzetesebb szemrevétele során azonban látni fogjuk, hogy e hazai eredetű polarizáció nem fogja segíteni a tisztánlátásunkat, már azért sem, mert a külföldi kritikáknak a legtöbbször az égvilágon semmi közük sincs a magyar belpolitikai állapotok formálódásához.

A külföldi reakciókat mindenekelőtt érdemes három, viszonylag könnyen elkülöníthető csoportra tagolnunk. Még akkor is, ha itthon sokkal többen vannak azok, akiknek a szemében ezek a különbségek elhanyagolhatóak. *Először is, külön kell választanunk a nemzetközi média működésének törvényszerűségeit* a másik két – később részletezendő – tényezőtől. A nemzetközi média nagyobb fokú gyanakvása és bizalmatlansága még 2010 őszen, az új médiaszabályok külföldön is lezajlott elhíresülése kapcsán kezdődött. Gyanújukra szinte azonnal ráakódott a multikra meg a bankokra kirótt különadók nyomán kialakult

ellenszenv, együtt a magánnyugdíj-pénztárak államosításakor keletkezett negatív ítéletekkel. A kezdeti rossz hírt a későbbiekben sem sikerült elhomályosítani, s az elmúlt másfél évben egy-egy nagyobb port felvert ügy csak tovább rontotta nyugati média-képünket. Meg kell hagyni, a kormányzati oldalon is viszonylag meglepő erejű tapintatlansággal igyekeztek rontani ezen a kedvezőtlen képen. (Lásd pl. a kormányfő 2011. januári strasbourgi szereplését.)

Némileg eltérő pályán mozgott, de azért az előző tényezőtől korántsem függetlenül alakult *a nemzetközi piaci szereplők* Magyarország-képe. Az ő esetükben igen sokat számítanak a makroökonómiai folyamatok, kitüntetett figyelemmel kísérik minden a költségvetéssel, a finanszírozási viszonyaink alakulásával kapcsolatos momentumot. Ebben a szférában néhány médiumnak a szokottnál is erőteljesebb a befolyása, s mindenki tudja, hogy a Financial Times, az Economist, vagy a Wall Street Journal szava, véleménye időnként többet nyom a latba, mint egy-egy kormányé. Ez az összefüggés fordítva is igaz, az említett orgánumokat nagyon is érdekli, napra készen izgatja, hogy pl. a nagy nemzetközi hitelminősítők miféle számoknak tulajdonítanak egy-egy ország megítélése során kitüntetett jelentőséget.

Ettől a két szereplőtől meg kell különböztetnünk *az európai politikai élet néhány alapvető intézményének* a valóságos hatását. Az az igazság, hogy a hazai közvélemény elsöprő többségének nem volt az elmúlt nyolc év elegendő ahhoz, hogy képes legyen megtanulni eme intézmények jogkörének, tekintélyének, valós lépéseinek a súlyát. Így az általuk megjelenített döntések, vélemények súlyát sem. **Ezért a hazai politikai osztály mindig is könnyedén élhetett vissza ezzel a tudatlansággal.** Az idei év talán e tekintetben is fordulatot hoz, hiszen az elmúlt száz napban néhány európai testület nevét többet lehetett itthon hallani, mint az előző évtizedben összesen. A teljes skála felrajzolása helyett az első negyedévi döntések megértése kedvéért ehelyütt beérjük néhány fontos grémium megnevezésével, s a továbbiakban csak a betűszavaikon fogjuk őket emlegetni: EP – Európai parlament; EB - Európai Bizottság; VB - Velencei Bizottság; ET – Európa Tanács; Ef - Ecofin. Illetve a későbbiekben bőven említésre kerülő intézkedések közül a „kötelezettségzegési eljárást” KSZ-ként, valamint a „Túlzott deficit-eljárást” EDP-ként jelöljük.

Miután nagyvonalakban áttekintettük a nemzetközi szintér legfontosabb szegmenseit, a részletek kifejtése előtt még teszünk néhány további bevezető megjegyzést. A nemzetközi

média mozgása sokkal autonómabb mechanizmusokon szerveződik meg, mint ahogyan ezt nálunk nagyon sokan képzelik. Sokkal kevésbé működnek az egyes kormányokkal való kapcsolattartási formák, mint ahogyan mi ezt a hazai tapasztalataink alapján feltételezni szoktuk. A pénzügyi befektetői környezet bonyodalmas kapcsolatairól már írtunk, de itt sem működnek olyan jellegű, direkt befolyásolási lehetőségek, mint ahogyan ezek meglétére e tavaszon a kormánypárti képviselők - magukat oly jól értesültnek feltüntetve - hivatkoztak. Az európai politikai intézmények pedig inkább követni szokták az előző két szférában kikristályosodó folyamatokat, semmint inspirálni.

Mindezt azért szükséges előre bocsájtanunk, mert januárban néhány héten keresztül tényleg az volt a látszat, mintha a nemzetközi szereplők mindegyike tudatos, összehangolt és előre felépített támadást intézett volna országunkkal szemben. Az igazság azonban az, hogy ennyit mi nem érünk...Magyarország az ötszáz milliós lélekszámú uniós közösség kettő, azaz 2 százaléka. Gazdasági teljesítménye még ezt sem éri le, valahol az 1,4% körül mozog... Némi durva túlzással, valahol a statisztikai hibahatár környékén létezőnk, s aki azt hiszi, hogy van olyan kitüntetett érdek, amely miatt a 98 % majd összefog a 2 % legyűrésére, az nem sokat értett meg a második világháború utáni fejleményekből. A kitüntetett és negatív előjelű érdeklődésnek egészen mások voltak a peremfeltételei, indítékai, mint ahogyan ezt a szokásos nemzeti szenvedéstörténeti szenvelgés jegyében magunknak elmeséltük.

Nézzük lépésről lépésre a körülöttünk formálódó erőteret, januártól március végéig.

4.1. Január elejének eseményei

Január első napjaiban meglehetősen drámai hangulat kezdte körülvenni az országot. S ember volt a talpán, aki képes volt eligazodni a zűrzavarban. A forintra rászámoltak - ahogyan pl. a január 6-ai Népszabadság címlapja harsogta. A lakosság rémhírekkel hergelte magát, tízezrek menekítették megtakarításaikat a szomszéd országokba, különféle nyugati tisztviselőktől szinte naponta jöttek figyelmeztetések az évvégén elfogadott és széles körű nemtetszést arató magyar parlamenti döntések kapcsán. Különösen az MNB függetlenségét látták több mint aggályosnak, s mérvadó nyugati médiumok nyíltan kezdtek arról cikkezni, hogy Magyarország belátható időn belül nem lesz képes finanszírozni magát.

Fellegi Tamás több interjúban próbálta nyugtatni a külföldi befektetőket, s meggyőzni őket arról, hogy a január 9-e után esedékes washingtoni útján arról fogja az IMF vezetőit tájékoztatni, hogy a magyar kormány nyitott lesz a minél előbbi megállapodások elfogadás érdekében. Itthon történtek egyéb érdekes események is. Az év első munkanapján százezres tömeg tiltakozott az Andrássy úton az új alkotmányt ünneplő kormányzati ünnepélyvel párhuzamosan. Ez a nagyságrend mindenkit meglepett, még a szervezőket is. Megdőlni látszott a lakossági passzivitásba vetett hit, ami azért volt megdöbbentő, mert január elején soha nem szoktak komolyabb tiltakozó akciókba kezdeni.

Orbán Viktor is úgy érezhette, hogy látványos és nyilvános keretek között kellene valamit tennie. Január hatodikán - péntek reggel – a dolgozósobájába előtt gyülekezett mind az a négy ember, akinek komolyabb felelőssége van a magyar gazdaságpolitika alakulásáért. Az igazán hírértékű esemény azonban az volt, hogy a meghívottak között ott lehetett látni az MNB elnökét is.

S még egy olyan momentum, ami erőteljes színezék az év kezdetének politikai korhangulatához: másfél évnyi csönd után először szólalt meg Bajnai Gordon, s azonnal olyan kritikus hangon, amelyből jó néhányan nem túl távoli és újból lehetséges politikai szerepvállalására következtettek.

Az év első két hetében kézzelfogható lett a magyar kormányzatra nehezedő nemzetközi nyomás mértéke és eltökéltsége. Egy finom adalék talán sokat elárulhat mindebből. A Népszabadság hasábjain gyors egymásután (január 2-án, illetőleg 6-án) megszólalt az USA egykori, a rendszerváltás idején elhíresült nagykövete, Mark Palmer, valamint a jelenlegi nagykövet. Mind a ketten kertelés nélkül fejezték ki a jelenlegi magyar kormányzati gyakorlattal szembeni hivatalos aggodalmaikat. Akik képesek a nemzetközi üzenő-szokások között eligazodni, azok pillanatokon belül megérthették, hogy a hazánkkal szembeni negatív vélekedésekből szövődő koalíciónak a korábbiakban sejtetteknél sokkal szélesebb keretei vannak.

4.2. Az Európai Bizottság lépései január 11-én

Ezen a napon számunkra igen kellemetlen dolgok történtek Brüsszelben. Először talán nem is volt még világos, hogy milyen komoly fordulat történt Magyarország megítélésében. Az EB egyfelől kilátásba helyezte a régóta emlegetett EDP-eljárást, s ezúttal már konkrét határidőket is megjelölve. Az eljárás okául a költségvetés stabilizálásával kapcsolatos lépéseink

elégtelensége szolgált. (Ennek részleteiről a gazdasági folyamatokat bemutató oldalakon már szóltunk.) Ám az EB dokumentumából az is világossá válhatott, hogy a továbbiakban az Unió illetékesei a vitatott magyar alkotmányos szabályokat sem fogják szó nélkül hagyni, hanem – ezúttal már meg is mondták és le is írták tételesen mindazon kifogásaikat, amelyekről eddig inkább udvariasabb formák közepette, de folyamatosan értesítettek minket. S ezek a nagyon egyértelmű politikai kritikák, s reájuk adandó korrekciós szándékok igazolása a továbbiakban összekötődtek az IMF-fel való tárgyalásaink esélyeivel.

A magyar kormányzat vezetői eleinte úgy tettek, mint akik nem is értik a gazdasági jellegű eljárás összekötődését az alkotmányos kifogásokkal. Továbbra is úgy viselkedtek, mintha apróbb, technikai jellegű félreértésekről lenne csupán szó, olyan ügyekről, amelyekben könnyedén tisztázhatóak lesznek a „félreértések.” Félreértésekről azonban legfeljebb csak a kormány térfelén lehetett szó, amennyiben még mindig nem voltak képesek komolyan venni a kilátásba helyezett eljárások esedékességét. A hazai média egy része azonban ennél okosabb volt, hiszen megírta, hogy az egy héttel később a január 17-én esedékes EB- ülésen elindíthatják Magyarországgal szemben a KSZE-t is. Eközben Fellegi Tamás úgy tért vissza Amerikából, hogy ővele is tudatosították: Washingtonba Brüsszelen át vezet az út.

XX

E napok krónikájához tartozott még egy apróságnak látszó momentum. Január 11-én a HVG online változatán megjelent egy kimerítő elemzés arról, hogy az államfő, Schmitt Pál húsz évvel ezelőtti kisdoktori disszertációja nagy valószínűséggel egyszerű plágiumon alapszik. ***Rutinos elemzők a közlegő botrány elindulását sejtették. Nekik lett igazuk.*** Az azonban utólag is érdekes, hogy egy ilyen - az utólagos kommentárok szerint is – több hónapos oknyomozói munkát igénylő újságírói vizsgálódás eredménye is éppen ezekben a zaklatott, s amúgy is túlszűfolt napokban tudott napvilágot látni. Már csak azért is, mert a közélet és a média kapcsolatát valamelyest jól ismerők azonnal átláthatták, hogy egy ilyen súlyú, és konkrét személyhez konkrétan köthető botránynak minden esélye meg lehet arra, hogy akár hetekig is kiszorítson minden egyéb eseményt a címdalokról. Magyarán, akár figyelem-elterelésre is elsőrendűen alkalmas botrány kitörését jegyezethettük fel. (Amúgy, ennek az ügynek a poszthoz méltó méretű irodalma termett, mi e száz elemzésből mégis azt a szociálpszichológiai analízist rakjuk ide, amelynek tanulságai messze túlmutatnak e piti viselkedés határain: http://hvg.hu/velemeney/20120415_schmitt_ugy_es_mi

Egyébként, a lemondásának körülményei némileg krónikánk időhatárait érintették, amennyiben a botrány végkifejlete március utolsó napjaira esett, ám- maga a lemondás már április 2-án történt. Nyilván a következő negyedévi krónika nyitányakor meg fogunk emlékezni a „megoldásról”, ehelyütt csak annyit jeleznénk, hogy **az utolsó napok a legújabb kori hazai politikai publicisztika és elemzés aranykorát jelentették**. Soha, a Tocsik –ügy óta egyetlen botrány nem váltott ki ilyen széleskörű közírói tevékenységet.

A netes fórumokról válogattuk össze az alábbi, több tucatnyi érdekes írást, valamennyiük március 27-és április 3. között született:

<http://www.nyest.hu/hirek/gunydal-szuletett-schmitt-plagiumarol>

http://hvg.hu/itthon/20120329_schmitt_szenatus_dontes#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2012_03_30&utm_content=top1

http://index.hu/velemeney/2012/03/30/tovabb_vezet_minket_a_csalo/

http://index.hu/belfold/2012/03/31/schmitt_pal_duhos_a_szenatusra_es_marad/

http://mandiner.blog.hu/2012/03/30/losonczi_pal_nyilt_levele_schmitt_palnak?utm_source=ketrec&utm_medium=link&utm_content=2012_03_31&utm_campaign=index

http://velemenyevezer.blog.hu/2012/03/30/schmitt_lavina#more4349453

<http://www.origo.hu/itthon/20120330-schmitt-pal-es-az-uj-doktori-cim-megszerzese.html#>

<http://www.origo.hu/itthon/percrolpercre/20120330-schmitt-pal-plagiumugye.html>

http://dailyshark.blog.hu/2012/03/30/keszuli_fel_lesz_meg_rosszabb?utm_source=ketrec&utm_medium=link&utm_content=2012_03_31&utm_campaign=index

http://okos-tojas.blog.hu/2012/03/30/a_parhuzamosok_a_vegtelenben_sem_talalkoznak

http://varanus.blog.hu/2012/03/31/egtek_mint_a_parti_nadas

http://hircsarda.blog.hu/2012/03/30/schmitt_pal_bukasaval_a_memgyarakban_leallhat_a_termeles

http://nol.hu/belfold/20120331-schmitt_idot_nyert

<http://gepnarancs.hu/2012/03/schmitt-idot-kapott-orbantol-es-nem-akar-lemondani/>

http://atv.hu/cikk/20120329_keri_laszlo?source=hirkereso

http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=128661:koezszolgalmati-interju-kisdoktori-megvonas-utan&catid=9:vendegek&Itemid=66

http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=128660:kis-magyar-kremlinologia&catid=51:csmihancsikzsofia&Itemid=79

http://nol.hu/belfold/20120331-nem_megy

http://index.hu/belfold/2012/04/01/schmitt_csak_a_birosag_vehette_volna_el_a_doktorimat/

http://konzervatorium.blog.hu/2012/03/31/schmitt_palnak_le_kell_mondania?utm_source=ketrec&utm_medium=link&utm_content=2012_04_01&utm_campaign=index

http://www.komment.hu/tartalom/20120330-schmitt-pal-valasza-a-doktori-cim-megvonasara.html?SYSref=http%3A%2F%2Fbelepes.t-online.hu%2Fauth.html%3Fcmd%3Dgettid%26backurl%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.komment.hu%252Ftartalom%252F20120330-schmitt-pal-valasza-a-doktori-cim-megvonasara.html%253FYSref%253Dhttp%25253A%25252F%25252Fwww.origo.hu%25252Findex.html%2526cmnt_page%253D1%2526cmd%253Dauth&cmnt_page=1

http://nol.hu/belfold/kis_janos_az_orban-rendszer_nem_konzolidalhato

http://hvg.hu/itthon/20120401_schmitt_plagium_rektor#utm_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2012_4_1

http://voks.nolblog.hu/archives/2012/04/01/Schmitt_Pal_bukasa/

http://nol.hu/belfold/tulassay_lemond_hogy_vedje_a_semmelweis_egyetemet

http://mandiner.hu/cikk/20120406_schmitt_pal_lemondasa_es_ami_mogotte_van

http://velemenyszer.blog.hu/2012/04/03/ezert_tortenelmi_schmitt_pal_lemondasa

http://velemenyszer.blog.hu/2012/04/02/a_schmitt_mosdatas_2014_foprobaja

http://varanus.blog.hu/2012/04/03/schmitt_utan_jobbra_at_vagy_balra_at

http://magyarinfo.blog.hu/2012/04/03/jenis_schmitt_pal_tarsadalmi_nyomasra_mondott_le

http://hvg.hu/velemenyszer/20120415_schmitt_ugy_es_mi

x-x

Az eddig körvonalazott, álságos, felemás, nem teljesen kiszámítható kormányzati magatartás eltartott egészen január 17/18-ig, s még azt sem mondhatjuk, hogy e kettősségnek a szerkezeti elemei a későbbiekben maradéktalanul eltűntek volna. Ezért – s némileg a későbbieket valamelyest megelőlegezendően – össze is foglalnánk az ideillő, főbb tételeket:

- Mi engednénk, tárgyalnánk, de a másik oldalnak nincs is komoly tárgyalási szándéka, csak az ellenfeleink kritikáit szajkózzák.
- Mi engednénk, csak a másik oldalon sohasem mondják meg egyértelmű konkréttsággal, hogy mi is a bajuk velünk?
- Mi szívesen engednénk, de arról szó sem lehet, hogy a magyar belügyekben, a szuverenitásunkat érintő kérdésekben foglaljanak kintről állást, illetve, foglalhatnak, de az minket nem kötelez semmire sem. Még hogy az MNB, még hogy a bírósági hivatal, még hogy az ombudsmani rendszer???: Mit képzelnek ezek? Mi közük hozzá...???

- Mi nem vagyunk Nyugat-ellenesek, sőt, mi előbb voltunk Európa, meg Nyugat mielőtt még a mai kritikusaink tudhatták volna, hogy mi is az a Nyugat...
- Nagyon jól tudjuk, honnét fúj a szél! Persze, a bankadó, meg a francia vízmű, meg a Tesco... mindegyik nagy hatalomnak a maga multi cége fáj... mindegyik nagy nyugati országban ezek irányítják a médiát, meg a brüsszeli politikusokat, nem beszélve a saját kormányaikról... Ez egy grandiózus nemzetközi összeesküvés azért, mert keresztbe mertünk feküdni nekik...

Nagyjából ezt az öt elemet variálták Lázártól Matolcsyig, Martonyitól Orbánig és Kövérrel Fellegiig – attól függően, hogy melyikük éppen miféle szituációban volt kénytelen megszólalni. E felváltva üzött kettős beszéd egészen addig sikeresnek látszott, amíg az európai intézmények nem zártak szorosra, s nem tették egészen egyértelműen világossá, hogy – nincs visszaút, nincs mellébeszéd, mert mostantól minden eddig eldörmögött kritika komoly és büntető jellegű szándékokká alakult át. Így érkezünk el január 17/18-hoz.

4.3. Történések január 17-24 között

Január 17-én az Európai Bizottság nevében az elnök, José Barroso jelentette be, hogy Magyarországgal szemben három ügyben is gyorsított kötelezettségszegési eljárást indítanak. S az ilyenkor szokásos eljáráshoz képest nem két, hanem csak egy hónapot adnak a magyar kormánynak arra, hogy a kifogásolt ügyekben érdemi és korrekciós válaszokat adjon. (A döntéshez vezető nemzetközi diplomáciai út állomásait a korabeli Figyelő nagy terjedelmű írása kiválóan összefoglalta, ezért ehelyütt ezt nem is részleteznénk, „Előre bejelentett karambol” Figyelő, jan. 19.) Ezzel a döntéssel egy csapásra foszlottak szét az abbéli hazai kormányzati kódosítások, hogy csupán a szokásos brüsszeli packázásról lenne szó. Annál is inkább, mert a levegőben lógott a másik, még fontosabb ügyünk, az EDP kérdése. Ezt a leginkább érintettek azonnal megértették, mert Orbán Viktor még aznap(!) jelezte az újonnan megválasztott EP-elnöknek, Martin Schulznak, hogy a másnapi EP ülésen ő is jelen lesz, szót kér, s érdemi módon akar válaszolni a hazánkat érintő kritikákra. A kormányfő valóban kiviharzott Strassbourgba, s a hazai internetes fórumok jóvoltából Magyarországon is sok-sok ezernyi érdeklődő élőben tekinthette meg azt a heves, sokórás szócsatát, amelynek keretei

között szinte minden kifogás terítékre került. A hatalmi szféra kisajátításától a médiatörvényig, a bírák függetlenségétől a kisebbségi ügyekig szinte minden. A kormányfő ezúttal állta a sarat, nem úgy, mint egy évvel korábban, amikor megpróbált mindenkit kioktatni. Ezúttal nem tette ezt, megértőnek, konstruktívnak mutatkozott, intelligens stílusban válaszolgatott. De a lényegét azért most sem akarta megérteni. A kritikák lényegét. Helyette megértett sok-sok lényegtelen aggályt, amelyek eltüntetésében viszont nagyon is együttműködés-késznek mutatta magát. Azt lehetne mondani, hogy az előzményekhez képest még mindig a lehető legjobban jött ki ebből a példátlanul széles és zajos nemzetközi nyilvánosságból. Akadtak is itthon sokan, akik fellélegeztek, mondván - talán véget ért a kettős beszéd kora, talán megértettük, hogy mivel jár az uniós tagság, talán nem feszítjük tovább a húrt...

Roppant tanulságos, hogy éppen ezekben a napokban szólalnak meg a jobboldalhoz közelebb álló értelmiségiek, s szinte kivétel nélkül arra figyelmeztetnek, hogy: Magyarországnak elemi érdeke a megegyezés, hogy a tőlünk elvárt korrekciók teljesíthetőek, hogy nekünk kell visszaállítanunk a velünk szemben megingott bizalmat... (Majd az irodalomjegyzékben megtalálhatóak lesznek ezek az írások; ehelyütt csak az ideillő neveket soroljuk fel: Csaba László, Kopits György, Hamecz István, Horkay-Hörcher Ferenc, Bod Péter Ákos.) Már azt hihetnénk, hogy tényleg érlelődik valami mélyebb és jelentősebb fordulat a magyar kormányzati politikában, hogy tényleg belátták a másfél éve folytatott konfrontációs politika kudarcát, s késznek mutatkoznának az új kiegyezésre. Már – már... Aztán megint sikerül téglát dobni az ablakba...

Január 21-én, szombaton soha nem látott méretű tüntető tömegek lepik el Budapest szívének tereit. Százezres létszámú önérzetes, dühödt tömeg indul el a Kossuth tér felé, s ott már megduplázódva hallgatja a hazafias szónokok harcias beszédeit. Formálisan persze nem a Fidesz, nem a kormány szervezi ezt a rendezvényt. De azért **a helyi önkormányzatok, az egész szervezeti háló, a határon túli kapcsolat-rendszer valamennyi sejtje részt vesz a Nagy Akcióban: mutassuk meg Európának, hogy a Magyar Nép Viktor mellett van. Hát... megmutatták.**

Százezrek nézik, nézik, s értelmezik a jelszavakat, annak roppantul erőteljes deklarációját, hogy nem leszünk gyarmat. Hogy hagyjanak meg minket függetlennek! Nemcsak külföldön nagy az elképedés, itthon is: mi ez? Ki akarná Magyarországot gyarmatosítani? Kitől fél ez a soha nem látott méretű tömeg? Kitől kell megvédenünk a

hazánkat? Sokféle magyarázat lehetséges, még akkor is, ha tudjuk, mert, tudhattuk, hogy az utcai mozgósításban a jobboldal 2002 után mindig is erősebb volt, mint a baloldal. Ám ebben a grandiózus mutatványban össze volt keverve jónéhány álságos mozzanat.

Először is. Ez a tömeg mindenekelőtt a január másodiki, kormányellenes tüntetőknek szólt: Többen vagyunk, még mindig többen vagyunk, mint – ti. Kerestétek a kétharmadot? Hát, tessék - itt vagyunk.

Másodszor: ezért a mutatványért még önmagukban nem jöttek volna ki ennyien, de ha a nemzeti/függetlenségi kártyát kijátsszák, akkor még arra is van esély, hogy a jobboldal VALAMENNYI árnyalata egy napra, csak egyetlen napra egyesülhessen. Mert a haza a legfontosabb. Még a józan észnél is fontosabb. Mert az igazi kérdés az lett volna, hogy

- mit is válaszol a kormány február 17-ig az EB-nek?
- mit is válaszolunk pillanatokon belül a Velencei Bizottság kifogásaira?
- mit teszünk, ha komolyra fordul a túlzottdeficit-eljárás?
- honnét szerzünk pénzt, ha az IMF meg az EU nem segít?
- miért kellett magunkat és másokat is az eleve megvalósíthatatlan gazdaságpolitikai ötletekkel hülyíteni, ha a végén úgyszincs más út, mint az, amiről letértünk 2010 májusa után?

Ezek lennének a ténylegesen felteendő kérdések, de ezeket nem lehet az utcán, és nem lehet kétszáz ezer felhergelt embernek feltenni. Ennyi embert csak biztatni/tüzelni lehet, érdemi vitára készíteni aligha...

A magyar kormányzat megint olyan csapdába lavírozta magát, amelyből nehéz megtalálni a kivezető utat. A miniszterelnök ugyan megpróbálta január 24-én Brüsszelben az unió valamennyi fontos vezetőjét meggyőzni kormánya eltökélt együttműködési szándéka felől, de – mint ahogyan Ollie Rehn és Martin Schultz is fogalmazott – azért ők sem hülyék... S a budapesti utcai jelenteket valamennyi nyugati ország híradóiban is ugyanúgy lehetett látni, mint a görög randalírozókról szóló tudósításokat. Békement ide, Békemenet oda, a megkezdett európai uniós intézményi offenzíva további lépései várhatóak voltak.

Még akkor is, ha Orbán Viktor igen meggyőzően és plasztikusan megmutathatta országának-világnak: őt nem lehet megbuktatni. Itthon semmiképpen sem. És nem ajánlja a Külföldnek sem azt, hogy szembe kelljen nézniük a megbuktatása nyomán kirobbanó tömeg-elégedetlenséggel. Ez szép is, igaz is. De őt nem annyira megbuktatni kívánták, mint inkább jobb belátásra bírni. Nehéz néha különbséget tenni az árnyalatok között. Elvakultaknak különösen, s olyanoknak, akik mindent kétharmados színben látnak, azoknak szinte lehetetlen e feladat.

A január 24-ei – keddi - brüsszeli találkozótól amúgy a hazai kormányzati szűkebb elit nagyon sokat várt. Szájertől Martonyiig többen is azt érzékeltették nyilatkozataikban, hogy Orbán Viktornak ezúttal kivételes esélye lesz az Unió három legfontosabb vezetőjének személyes meggyőzésére. Arról, hogy a magyar kormány komolyan veszi a szükséges változtatási igényeket. A másnapi közlemények azonban nem támasztották alá ezeket az optimista reménykedéseket. Az derült ki, amit eddig is tudni lehetett, hogy t.i. az uniós vezetők továbbra sem vevők a kettős beszédre. A szombati nagy-nagy demonstráció ezekből a vezetőkől egyáltalán nem a félelmet váltotta ki, hanem azt, hogy a magyar kormány vezetője még mindig nem érti a lényegét. További lépésekkel kellett szembesülnünk. Annál is inkább, mert másnap napvilágot látott az IMF január 18-ai igazgatósági ülésének a jegyzőkönyve, amely ülésen áttekintették a magyar gazdaság helyzetéről szóló jelentést is. Eszerint a magyar gazdaság helyzetét, finanszírozási kilátásait továbbra is rendkívül aggasztónak tartják. S az ajánlásaik között sorban meg lehetett ismerkedni mindazon kifogásokkal, amelyeket a magyar kormányzat nagyon is jól ismerhetett – 2010 júniusa óta már...

4.4. Színre lép a Velencei Bizottság is

Február 3-án az ET Velencei Bizottsága bejelenti, hogy összesen nyolc magyar sarkalatos törvény ügyében folytatnak vizsgálatot. A VB az Európa Tanács mellett alkotmányos ügyekben működő tanácsadó testület, amelynek állásfoglalásai, vizsgálati eredményei az ET hivatalos állásfoglalásaiként tekinthetőek. Ha a jelentéseket az ET közgyűlése szentesíti, akkor az illető ország számára nem marad más megoldás, mint a kifogásolt jogintézmények megváltoztatása. A szakmai kérdések mélységeibe ezúttal nem bonyolódnánk bele, csupán annyit jeleznénk, hogy a VB által elővett ügyekkel ugyanoda kerültünk, mint ahol voltunk az EP, illetőleg az EB kifogásai kapcsán. Már megint szembekerültünk az európai fórumok valamely legfontosabbikával, s már megint ugyanezért.

A kormányzati reakció hasonló volt a korábbiakban követett gyakorlathoz: megpróbálták az egészet a politikai súlyát jelentékteleníteni, technika jellegű üggyé lefokozni. Holott a probléma ugyanaz volt, mint hosszú-hosszú hónapok óta: az európai szervezetek, vezető intézmények nem hajlandóak beletörődni abba, hogy az új magyar kormány módszeresen igyekszik valamennyi olyan intézmény jogkörét korlátozni, amelynek a kormánnyal szemben bármiféle ellensúly- vagy kontrollszerepe lehetne. Ezt nézik Brüsszelből rosszállólag, s a magyar kormány éppen ezt nem szeretné megérteni, hanem úgy tesz, mintha egészen más jellegű problémák lennének velünk.

Még valami kiderült a VB februári állásfoglalásából: az eljárásoknak egyáltalán nem lesz vége márciusban, hiszen a sarkalatos törvények szinte mindegyikénél hasonló problémák merülnek fel, amelyek tisztázása elhúzódhat egészen júniusig. S emellett a korábban elfeledettnek gondolt ügyek is mind-mind terítékre kerülnek majd még: a médiaszabályozástól az alkotmányos alapjogok garanciáig.

4.5. Nyilvános meghallgatás – magyar résztvevőkkel

Február 9-én az EP állampolgári jogokra szakosodott bizottsága olyan nyilvános ülést tartott, ahová meghívtak számos magyar közszereplőt is – a megosztottság mindkét oldaláról. A meghallgatást a szokottnál is szélesebb média-figyelem követte, ezúttal itthon is. Az ottani szereplők megismerkedhettek a már százszor kifogásolt gondokkal – a médiatörvénytől a gazdaságpolitika máskor is vitatott kérdéseiig. Ami újdonság lehetett, az Navracsics Tibor meglepően civilizált és sokaknak tetsző szereplése. Tartalmilag ugyan nem mondott mást, mint amit korábban más kormányzati szereplők, de a megütött stílus egészen más volt: mindenekelőtt abban, hogy nem tartotta fontosnak a nemzeti-függetlenségi retorika – máskor sem hatékony - elemeinek használatát. Talán ennek volt köszönhető, hogy még azokban is jó benyomást keltett, akik egyébként fontos politikai alapkérdésekben sem értettek vele egyet. E szereplés értékelésénél azonban megint csak nem tekinthetünk el néhány olyan eseménytől, amelynek szintén ezekben a napokban volt némi hatása.

E meghallgatás előtti napon tartotta meg Orbán Viktor a szokásos évadnyitó-évértékelő, „vigadós” beszédét - ezúttal is a Millenárison. A felfokozott hangulatú belpolitikai helyzetben a megszokottnál is nagyobb érdeklődés övezte a kormányfői produkciót. Az izgalom azonban utólag nem igazolódott. A beszéd azzal keltette a

legnagyobb figyelmet, hogy Orbán Viktor milyen mértékben engedte meg magának a konkrétumoktól való teljes körű tartózkodást. Egy olyan időszak kellős közepén, amikor az általa vezetett kormány már hónapok óta a nemzetközi konfliktusok közepében forgolódik, a hallgatóság semmit sem tudhatott meg a sorsdöntő ügyek állásáról. Helyette zavaros, dilettáns fejtegetéseket hallhattunk az európai civilizációról és borús jövőjéről, valamint a középosztály-építés bonyodalmairól. Lehet, hogy az adott helyzetben még tényleg az volt a hasznosabb, hogy nem beszélt a tényleges gondokról.

Ugyanezen napok krónikája azonban feljegyeztet olyan alkalmat is, amelyen bőven nyílt lehetőség a valós problémák megtárgyalására. Csakhogy erről a fórumról - nyilvános forrásokból - a nagyközönség szinte semmit sem tudhatott meg. A Fidesze népes frakciója Egerben háromnapos zárt ülést tartott, ahol a vezetők megpróbálták felkészíteni tagjaikat a következő héten megkezdődő tavaszi parlamenti ülészek kellemetlen döntéseinek támogatására. Arra eleve lehetett számítani, hogy az egyéni körzetekből és vidéki környezetből a hetekig tartó szünet után megérkező képviselők valamilyen formában bizonyosan tolmácsolni akarják a csalódottság, a bizonytalanság, a népszerűségvesztés tagadhatatlan jeleit. Erre azonban csak korlátozott mértékben kerülhetett sor, mert e három nap alaphangulatát a - többszörösen megszürtén kiszivárogtatott – hírek alapján lényegében eluralta Orbán Viktor regényesen előadott története az ellene szőtt nemzetközi összeesküvés legendájáról.

4. 6. Strasbourgi határozat Magyarország helyzetéről

Február 17-én nagyon ritka esemény tanúi lehettek az újkori Európa egységesülését figyelemmel kísérők. Az EP plenáris ülésén megszavazta azt az indítványt, miszerint készüljön átfogó jelentés arról, hogy a magyar jogrendszernek az elmúlt években meghozott fontosabb szabályai összhangban állnak-e az európai jogrendszer szövegével és szellemével? Főleg ez az utóbbi kitétel sejtet a számunkra még a későbbiekre nézve is jelentős konfliktusokat. Ilyen, egy tagország egészét érintő döntést nagyon ritkán forszíroznak az unió berkeiben. Mindenekelőtt azért, mert a végeredmény ugyan bizonytalan, viszont az eljárás alkalmas lehet számtalan lappangó konfliktus átpolitizálására.

Sok, amúgy össze nem tartozó körülménynek kellett e februári napon együtt állni e döntés megszületéséhez. Nagyon komoly aggályoknak kellett eddigre összegyűlniük ahhoz,

hogy az Unió vezetői elvállaljanak egy ilyen hosszadalmas konfliktust. Nagyon komoly rosszállásnak kellett ahhoz felmerülnie a jobboldali pártvezetők körében, hogy egy ilyen szavazás során ne álljanak ki egyértelműen saját pártszövetségük alelnöke mellett. Nagyon komoly veszélyeket jelenthet az uniós együttműködésre a folyamatos magyar ellenkezés, ha ennyire komolyan vették a nemkívánatos minta tovaterjedésének megakadályozását. S végül – nagyon komoly diplomáciai hibák sorozatát kellett a magyar kormánynak ahhoz elkövetnie, hogy egy ilyen sorsdöntő nemzetközi megmérettetéskor komolyabb nemzetközi szövetségesek nélkül maradjon. *E nagyvonalakban vázolt négy tényező mindegyike együtt állt február 16-án. Az eredmény önmagáért beszélt: 315 igen, s 263 nem – szavazattal fogadták el a jelentés megszületését szükségesnek tartó javaslatot.*

Egy ilyen dokumentum a szokásos és bonyolult uniós diplomáciai nyelvezettel születik meg, de azért annyit még a laikus is megérthet, hogy az állásfoglalás világosan leszögezi: ha Magyarország nem szeretne további, súlyosabb szankciókkal szembesülni, akkor a magyar kormánynak a továbbiakban egyértelműen eleget kell tennie az EB, az EZ és a VB ajánlásainak, bírálatainak, kéréseinek. Más olvasatban mindez azt is jelenti, hogy ezzel a szavazással kudarcba fulladt az a nagyarányú diplomácia erőfeszítés, amelyet a január vége óta eltelt három hétben a fontosabb európai fővárosokban - Orbán Viktor megbízásából - folytatott legalább öt-hat hazai politikus. Pedig ők aztán igyekeztek, Londontól Párizsig, Brüsszeltől Berlinig, mindent megtettek azért, hogy európai szövetségeseinket meggyőzzék a lehető legkomolyabban veendő uniós elkötelezettségünk felől. Lehet, hogy túl későn támadt ez az eltökélt akció.

A következő négy hétben még az eddigieknél is keményebb döntésekkel voltunk kénytelenek szembesülni.

4.7. Felgyorsulnak az események, futószalagon születnek az elmarasztaló döntések

A gazdasági folyamatokat elemző részben már aprólékosan bemutattuk azokat a döntéseket, amelyeket a különböző uniós testületek e tavasz kezdetén elfogadtak. Ezúttal csak a politikai mozaik-darabkák összeilleszthetősége érdekében idézzük fel néhány lépés megszületésének körülményeit, illetőleg a döntések környezetében megtörtént hazai politikai események némelyikét.

Február 22-én megszületik az EB állásfoglalása a Magyarországgal kapcsolatos EDP szükségességéről, amelyhez azonban még szükség lesz az Ecofin megerősítésére is. Két héttel később – március hetedikén - az EB meghozza a KSZE gyorsított eljárásban való lebonyolításáról szóló döntést is, s ezzel a két lépéssel a magyar kormányzatot olyan egyirányú utcába terelik, amelyben a haladási irány már nem lehet kétséges, legfeljebb a sebességi fokozatról lehetne még vitatkozni. Egy keveset. Orbán Viktor másnap, március nyolcadikán még megengedi magának, hogy a Budapesti Ipari és Kereskedelmi Kamarában tartott beszédében azt mondja: egy vidéki kócerájt nagyobb szakszerűséggel szoktak elirányítani, mint ahogyan ezt az Unióban teszik. Továbbá - és ezt alig lehetett elhinni is – kétségbe vonta az uniós vezetők politikai legitimitását, szemben az ő kétharmados támogatottságával. Azt nem lehet feltételezni, hogy ne tudta volna: egy-egy ilyen megnyilatkozásnak órákon belül széles közönsége támad szerte Európában, főként olyan körülmények között, amikor a hivatkozott döntések miatt amúgy is minden piszlicsaré ügyünket is nagyítóval szemlélgetik¹⁷. Talán, azt is akarta, hogy sértődjenek meg az európai urak, ha már ennyire nem képesek a különleges magyar út tiszteletére. Talán. De, ha így lenne, akkor meg semmi értelme sem volt annak, hogy Orbán az év elejétől folyamatosan a megegyezési szándékát hangoztatta. Meg annak, hogy Fellegi Tamást rendre kiküldi tárgyalni azzal az intencióval, miszerint minden megoldásra nyitottak vagyunk.

S jön az újabb pofon, az Ef döntése, március 13-án. (Ennek is bemutattuk már korábban a részleteit.) S a válasz: a legjobb helyről, a legjobb pillanatban érkezik meg. A nemzeti ünnep délutánján, rendkívüli ünnepélyes külsőségek és felfokozott tömegérzelmek közepette a kormányfő megtartja azt a beszédét, **amelynek vezérmotívuma, hogy mi nem leszünk gyarmat.** Nekünk nem lehet kívülről diktálni. meg, hogy: „... kivívjuk a szabad magyar életet...” S hogy kivel, kikkel szemben kell ezt a kivételes függetlenségi háborút folytatnunk? Nos, ez rá van bízva az önfeledten ünneplő tömegre. Azért az érzékenyebb lelkű és fülű forradalmárok egy elszánt csoportja pirotechnikai eszközökkel felszerelve, lényegében nyilvános erőszakot alkalmazva még aznap alkonyatkor behatol a Nemzetközi

---

¹⁷ S történt ez azok után, hogy néhány héttel korábban Matolcsy György az Eu gazdasági szakértők tudását kérdőjelezte meg akkor, amikor azok 0,1 százalékos visszaesésre módosították a magyar gazdaságra vonatkozó 2012. évi előrejelzésüket. A miniszter arra hivatkozott, hogy az EU a 2011. évi növekedést is rosszul becsülte meg, mert 1,4 százalékosra tartotta, amivel szemben 1,7 százalék teljesült. És nem volt újságíró, aki emlékeztette volna arra, hogy ő még a 2011 tavaszán bemutatott konzervatív pályát is 3,1 százalékos növekedésűnek jósolta.

Tőke fellegvárába, és szeretné az IMF itteni képviselőivel megvitatni a magyar szabadságharc állásának aktuális állapotát. Nagyon életszerű akció ez...munkaszüneti napon...estefelé...¹⁸

Négy nappal később megjelenik a VB jelentése a magyar igazságszolgáltatási rendszer átalakításával kapcsolatos kritikák tömegével. S egyúttal kilátásba helyezik, hogy áprilisban újabb sarkalatos törvényekkel kapcsolatban számíthatunk hasonló mélységű monitoring-eredményekre. A kör tehát bezárult: Az EP megszavazta az ellenünk indítandó vizsgálódásokat, az EB elindította a kötelezettségszegési eljárások gyorsított változatát, miként a túlzott deficit-túllépési eljárást is. S ez utóbbit a pénzügyminiszterek grémiuma is megerősítette. A VB is teszi a dolgát, s ezek után az ET-ben is csak elmarasztalásra számíthatunk.

Ez tehát az első három hónap mérlege. Sikerült valamennyi jelentős uniós fórummal nemcsak szembe kerülnünk, hanem kicsikarnunk magunkkal szemben mindazokat a döntéseket, amelyek nyomán nem maradna más vissza, mint a rendezett meghátrálás. Ennek még egy nagyon is indokolt okáról egy ideje csöndben vagyunk: mindeközben a távoli, tengerentúli IMF makacsul azt hajtogatja: előbb legyenek szívesek rendezni az alapvető vitás kérdéseiket házon belül, a maguk szövetségi rendszerének keretei között. Aztán majd beszélhetünk a pénzről is.

Érdekes: Orbán Viktor a saját januári strasbourgi szereplését értékelve azt is mondta, hogy ő hajlandó az erő előtt meghajolni. Ezek szerint ezt is csak akkor hajlandó megtenni, ha ezt az erőt közvetlenül megtapasztalja. Ha már nem, akkor – nem hajol meg. Különös felfogás, mert nemcsak meghajolni lehetne. Tanulni is, alkalmazkodni is, nemcsak a küzdelem az egyetlen politikai létmód. Lehetne például tárgyalásos úton, folyamatos engedmények útján is eljutni oda, ami valakinek elengedhetetlenül fontos állapot. Főleg akkor, ha előre tudható, hogy az Erő nem az ő oldalán van.

---

¹⁸ A Téli palotába is este, éjszaka tört be – mint néhány éve megtudtuk – a csőcselék.

4.8. Epilógus...

A dramaturgia mindeközben alig-alig változik. A különféle nemzetközi szervezetek futószalagon ontják az elmúlt másfél év hazai jogalkotási produktumaival szembeni kifogásaikat, s a magyar kormány vezetői egyre csak rácsodálkoznak ezekre a kifogásokra. Nem is értik. Nem is akarják érteni. Egyébként is... Nem eléggé konkrétak... Nem tudjuk, hogy mi lehet a baj velünk...? Időnként ez az álnaivitás valóban alkalmas arra, hogy lelassítson egy-egy eljárási fázist, összességében azonban nemcsak kontraproduktív, hanem életveszélyes is.

E sorok írásának napján például a következőkről kénytelen beszámolni a magyar médiának az a szegmense, amely nemcsak azt tekinti feladatának, hogy a mindennapos kormányzati sikerek hű és lelkes tolmácsolója legyen. A Népszabadság április 13-ai számának a címlapja szerint: **„Itt vannak a feltételek”**. *Vita Brüsszellel. A Velencei bizottságnak és az EKB-nek is baja van a törvényekkel*. Eddig a címlap. A lap belső oldalán két teljes lapon, négy hosszabb írásban és tudósításban foglalatostkodnak azzal, amit mi most egy hosszabb bekezdésben megpróbálunk összefoglalni.

A magyar kormány állandóan azt kommunikálja, hogy nem tudni a konkrétumokat, a különféle uniós kritikák túlzottan általánosak, hogy azt ne mondjuk: politikai jellegűek, ezért nem is tudunk már hosszú ideje megfelelő válaszokat produkálni rájuk. Valószínűleg ez a magatartás is indoka lehetett annak, hogy a VB – egyeztetve az EB-vel ...- előző napon, csütörtöki (április 12.) közleményében kiadta azt a dokumentumot, amelyet hivatalosan a magyar kormánynak is átadtak már – március 27-én... Vagyis több mint két héttel ezelőtt. Ráadásul az Európa Tanács főtitkára – Thorborn Jagland - azt is elmondta, hogy ő ezeket a feltételeket egy héttel korábban budapesti látogatása során szóban már megbeszélte Orbán Viktorral, Navracsics Tiborral és Martonyi Jánossal. Szóval, valaki, valakik nagyon nem mondanak igazat. A lapszámban amúgy elolvashatóak az öt pontba szedett konkrét kifogások is, s élénkebb emlékezetű olvasók tudhatják, hogy mind az öt pont tartalmát már visszontláthatták a VB különböző szintű jelentéseiben is..., több mint egy hónapja már...

S még ugyanezen témakörhöz: „Az Európai Bizottság szerdai¹⁹ sajtótájékoztatóján elhangzottak megerősítik a magyar kormány álláspontját, amely szerint továbbra sem

---

¹⁹ Április 11.

ismertek hazánk és az IMF/EU közötti hitelkonstrukció-igénylési tárgyalások pontos feltételei...”- ezt Fellegi Tamás sajtóirodája közölte a Népszabadság érdeklődésére. Ugyanezen a napon, miután ezt a szerdai közleményt mások meg úgy értelmezték: hogy nekünk újra elmondtak mindent, amit január eleje óta már százszor hallhattunk.

Mindezt azért idéztük szó szerint, hogy legyen világos az olvasó számára is: van, akinek még áprilisban sem érthető/megérthető az, amit már januárban nagyon részletesen elmagyaráztak neki. A jegybanki függetlenségről, a tarthatatlan konvergencia-program adatairól, a hiánycélokról, az egykulcsos adó nemkívánatos hatásairól, az érdemi reformok hiányairól, a kiszámíthatatlan jogi környezetről, az igazságszolgáltatás új rendjének elfogadhatatlan mivoltáról...- **de, nem soroljuk tovább azt a listát, amelyet minden átlagos magyar hírfogyasztó jól ismer. Kivéve azt a néhány kormánytagot, akik feltehetően nem tartoznak az átlagos hírfogyasztók táborába.** Azért idéztük ilyen hosszasan az április 13-ai napilapot, mert modellszerűen mutatja be azt, ami hazánkban 2012 első negyedévben lezajlott és zajlik továbbra is

Ez így, mindenestől egy vicc. Rossz vicc. Nyilvánvalóan valamennyi érintett kormányférfiú pontosan tudja, hogy mi a baj velünk. Min kellene változtatni? Mi az, ami uniós szemüveggel nézve elfogadhatatlan? A kérdés nem ez, hanem az igazi kérdés az, hogy miért nem akarják megérteni a nyilvánvaló, és összehangolt, szűnni nem akaró kritikák üzenetét? Mire várnak? Mire számítanak? Ez az, amire nem tudjuk a választ. Sejtteni, persze, sejtjük. De e sejtelem körvonalazásával majd megvárjuk a következő krónikánkat.

5. Tágabb keretek között – kísérlet egy összegzésre

Ennek a negyedévnek az elemzése nem maradhat meg csupán a 2012-es év első három hónapjainak időhatárai között. Amikor összegzőnket írjuk, éppen két évre vagyunk a legutolsó választásuktól, s – remélhetőleg – ugyanennyi távolságra a következőtől. Vagyis felező időnél tartunk, s az elmúlt kétévized hagyományai alapján ilyenkor lázas mérleg-készítés szokott történni – minden oldalról. Mi ezt most nem tennénk meg - főként azért nem, mert a következő negyedévről szóló krónikának majd szerves része lesz az e tárgykörben, a későbbiekben megszülető elemzések egymásra vonatkoztatása is.

De a mostani negyedévről szóló tanulságokat már ezen a ponton is érdemes tágabb keretek között is elhelyeznünk. Mindenekelőtt azért, mert az eddigi - lassacskán kétévnyi - kormányzati periódus legsikertelenebb hónapjairól volt szó. Miért is?

Ezekben a hónapokban szenvedte el a kétharmados hatalom az eddigi leglátványosabb, és leginkább pusztító hatásokkal járó belpolitikai vereségét. A köztársasági elnök szégyenteljes vesszőfutásával, amelynek hónapokig tartó szappanoperává, majd bohózzá válásában a Fidesz vezetői vakságának és képmutatásának döntő része volt.

Ezekben a hónapokban derült ki Magyarország sokoldalú nemzetközi védtelensége, kivételes sebezhetősége, s az a tény, hogy a továbbiakban valamennyi küzdelmünket lényegében szövetségesek nélkül kell folytatnunk. E tragikus védtelenség kialakulásában Orbán Viktornak, s szűkebb tanácsadói körének kitüntetett felelőssége van/volt. Meg mindenkinek, akinek köze volt a függetlenségi harcra építő agyrém kieszelésében.

Ezekben a hónapokban végleg kiderült a magyar gazdaságról, hogy a kormányfő által az „*elrugaszkodás évének*” megálmodott **2012** a legjobb esetben is legfeljebb csak a stagnálás időszaka lehet. Ez a kényszerű korrekció eddig azonban még csak inkább a minket finanszírozó külföldi befektetők fejében ment végbe, ám a felelős magyar gazdaságpolitikai irányítók fejében egyáltalán nem.

Ezekben a hónapokban derülhetett ki feketén-fehéren, hogy a nagy-nagy nyomással, kapkodással s nem kis erőszakossággal megteremtett új hatalmi/politikai rendszer valamennyi pillére ingatag alapokon áll. S ezáltal megkérdőjeleződött az elmúlt két év pazarló, a kivételes politikai támogatás páratlan mértékét felfaló hatalomgyakorlás értelme is.

Végül, ezekben a hónapokban derülhetett ki a nagyobb tüntetések, demonstrációk sokasága nyomán az is, hogy a nemzeti egységet fölülről kiépíteni szándékozó társadalompolitika kudarcot vallott. A magyar társadalom 2012-ben is ugyanolyan megosztott, polarizált lett, mint amilyen az elmúlt tíz-tizenkét év során is – mindig - volt.

X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X

Mit kezdjünk kutatóként, elemzőként ezzel a helyzettel? Mindenekelőtt megpróbáljuk megérteni, hogy mi is ez? Töprengésünkben ezen az évnýtányon legalább kéttucatnyi kitűnő elemzés segíthet eligazodni. Nem szándékozunk ehelyütt nagy terjedelmű szemlét, körképet

adni, megelégszünk azzal, hogy két zárógondolat körvonalazásához igénybe vesszük a koratavasz legismertebb szerzőinek meglátásait.

1. Jelenlegi nemzetközi konfliktusaink mélyén a kor jellegével kapcsolatos lényegi Fidesz-tévedések húzódnak meg. Többen is megírják, elemzik, hogy Orbán és a Fidesz vezérkara képtelen belátni a 19. század végén divatos szuverenitás-elméletek jelenkori használhatatlanságát. A fejükben olyan szuverenitás-fogalmak keverednek, amelyeknek az égvilágon semmi közük sincs a szövetségi rendszerekre, együttműködési kényszerekre felépülő jelenlegi európai viszonyokhoz. (Csepeli, Lengyel, Kornai, Mellár, Tamás Pál). A szerzők közül **Csepeli György** megy el a legmesszebbre, amikor kimutatja, hogy a többszáz éve szuverenitás-hiányos magyar politikai kultúrában rendre két haszontalan, s történelmileg komoly károkat okozó minta alakult ki: ***a sunyi alkalmazkodóé, és a vak lázadóé.***

Úgy látja, hogy Orbán Viktor ez utóbbit, ***a vak lázadót*** jeleníti meg – igaz, meglehetősen parodisztikus formákban. Egyetértve e meglátással, azt is hozzátennénk, hogy az orbáni viselkedés még valamivel összetettebb, s ettől látszik pillanatokra hatékonynak. A közvetlen nemzetközi érintkezésekben ugyanis többnyire sunyi alkalmazkodó, itthon pedig a tét nélküli küzdelmekben vak lázadó. Balszerencséjére a modern, s már a pillanatokra is reagálni képes nemzetközi közvélemény rendre egymásra tudja vonatkoztatni e két szerep permanens zavarait. **Kornai János** mindebből levon egy még mélyebb következtetést. Úgy látja, hogy a kor, s **a modern kapitalizmus megértésére való képtelenség a Fideszt egy olyan szisztéma meghonosítása felé hajtja, amelyben a modern kapitalizmus valamennyi káros következményét úgy szenvedjük el, hogy közben nem tudjuk kihasználni e rendszer legkézenfekvőbb előnyeit.**

S még egy ideillő tanulság: az elmúlt három hónap teljesítménye szerint Orbán Viktor *mind sunyi alkalmazkodói, mind pedig vak lázadói szerepkörében bukásra áll. Prognózis: ha talpon marad, akkor új szerep jön..., és fordítva: csak akkor maradhat talpon, ha új szerepet épít.* Nem lesz neki nehéz.

2. A másik gondolatmenet szervesen kapcsolódik az előzőhöz, már ami a következményeket illeti. Számos elemző meglehetősen sokoldalúan mutatta be azt a paradoxont, miszerint a Fidesz nem tud eleget hibázni ahhoz, hogy az általa meghonosítandó

rendszer meginogjon. Mindenekelőtt azért, mert nincs neki érdemi politikai ellenfele. (Az okokról a legkövetkezőben Magyar Bálint írt, érdemes lenne tételeit egyenként is végigvennünk.) A szomorú helyzet konstatálásánál azonban e koratavaszon már sokkal több is történt. Többen, többféle kiutakat, alternatíva-képződési lehetőségeket is elkezdtek felvetni és modellezni.

Lengyel László például túllépett a politikai osztály tehetetlenségének újra és újra történő felemlegetésén, s azt kezdte körvonalazni: hogyan, miféle lépések révén tudnának az egyes szakmák, értelmiségi műhelyek alternatívákat kihordani. Tamás Pál szűkebben, a lehetséges és a korszerű nyugati mintákat is tekintetbe vevő baloldali alternatíva 2014-ig történő kihordásának, megformálásának lépéseit vázolta fel. (E sorok írója, meg egy jövőbeni politikai kiegyezés öt elengedhetetlen feltételét vázolta fel egy Népszabadság-beli írásában.) S végül. Lakner Zoltán, mint az elmúlt negyedévek mindegyikében, ezúttal is up to date – forgatókönyvet rajzolt fel a civil mozgalmak továbbfejlődése, politikai megerősödése, valamint az egymás közötti együttműködési kapacitások kifejlesztése érdekében.

Mindenesetre, elkezdődött a sokoldalú kiútkeresés. Az elemzői kaszt lassan túltette magát a Fidesz-korszak titkainak megfejtésén. Most már másféle feladatok felé irányul a főbb figyelem. Ami azt illeti, ennek ideje is volt, mert különben beteljesülhet Magyar Bálint borúlátó jóslata. **Az új rendszer lényege: az autokratikus egyensúly létrejöhet és előállítható sokkal kisebb politikai többséggel is, ha nincs kellő ellensúly.** Ugyanezt a rendszert különösebb társadalmi támogatás nélkül is fenn lehet majd tartani, ha vele szemben nincsen választható, képviselhető és vállalható alternatíva.

X X X X X

Máskor a tanulmány elejére szoktuk illeszteni az aktuális versidézeteket. Ezúttal zárszó helyett, a végére tesszük:

*Ki jobbra dőlt, ki balra hajlott,
s lehet, hogy ez rendjén is volna,
csak ne szórnák a sót s a borsot
a leves helyett mind a porba*

Ne zsidózna, ne magyarozna,

*ne oláhozna, ne tótozna,
hanem egy kilyukadt országot
legalább így-úgy befoltozna*

*Egyik hazámnak nincs íze,
másik hazámban nincsen fűszer,
megfagyott mutató vagyok csak,
elromlott a szeretet-műszer.*

Markó Béla: Delikát

Marosvásárhely, 2012. január 18.

/ÉS. 2012.04.13./

Irodalom az 1.-4. pontokhoz:

Losonczi Miklós: A gazdasági szabadságharc perspektívái. ÉS. 2012. 01-06.

Cél a gyors megállapodás – Fellegi-interjú. Figyelő, 2012.01.06.

Bod Péter Ákos: Mit kíván a nemzetközi tőkepiac? Heti Válasz, 01.12.

Árral szemben... Heti Válasz, 01.12.

Nem vagyunk Nyugat-ellenesek... Martonyi - int. Népszabadság, 01.14.

Előre bejelentett karambol. Figyelő, 01.19.

Hamecz István: A bizalom(hiány) szerepe a gazdaságban. Heti válasz, 01.19.

Már nincs lehetőség taktikázásra...- Kopits György-int. Heti Válasz, 01.19.

Csaba László: Csak semmi pánik. Figyelő, 01.19.

Bod Péter Ákos: A jegybanki függetlenségről. Heti Válasz. 01.20.

Vagy változunk, vagy elesünk... Lázár János –int. NSz. 02.06.

Horkay-Hörcher Ferenc: Magyarország vs Eu? Heti Válasz, 03.01.

Kriván Bence: Függetlenség játéka (A jegybanki függetlenségről), NSz. 03.17.

Pulzuszámolás. Európa és a magyar dosszié...Figyelő. 02.23.
Vissza, de hogyan? Magyar narancs, 03.01.
Losoncz Miklós: Az IMF-megállapodásról. ÉS. 03.02.
Hamecz István: Az IMF-tárgyalások tétje. Heti válasz. 03.08.
Függő játszma. Figyelő. 03.08.
Büntetett Brüsszel. NSz. 03.14.
Távol a jogállamiságtól. A Velencei Bizottság jelentése. NSz. 03.20.
Halmai Gábor/Uitz Renáta: Ellentmondanak az európai normáknak. ÉS, 03.30.
Fleck Zoltán: A bíróságok függetlenségéről. És. 03.30.

Irodalom az 5. ponthoz:

Csepeli György: Az akarat veresége: Kritika 012/ 02.
Halász László: Karizma és függetlenség. ÉS. 02-19.
Kéri László: Elindulni- valamerre. NSz. 02.29.
Kornai János: Központosítás és kapitalista gazdaság. NSz. 01.28.
Lakner Zoltán: Orbán és a gravitáció. NSz.01.07.
Lakner Zoltán: A demokratikus ellenzéki térfél. ÉS. 01.13.
Lakner Zoltán: És. 03.23.
Lánczi András: A hatalom alapkérdése az erő. Magyar narancs. 03.22.
Lengyel László: Országvesztők, NSz. 01.14.
Lengyel László: Helyzet és kiút. NSz. 02.11.
Lengyel László: Régi - Új Európa. NSz. 02.25
Magyar Bálint: Az új nemzeti középosztály. És. 03.09.
Mellár Tamás: Fegyverletétel... Világos? NSz. 01.21.
Navracsics Tibor: Hely a nap alatt. Heti válasz, 02.26.
Tamás Pál: Ideológiai örökzöld. NSz. 02.28.
Zsolt Péter: Nem értjük. NSz. 01.26.

